БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 305 (8830) | 1958 оной декабриин 28, воскресени | Сэн 20 мүнгэн

Ажалшадые коммунизмын үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ

1959—1965 онуудта арадайнгаа ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй асари ехэ түсэбүүдые парти, правительствомнай ‘арад зонтоёо хамта табижа байнхай. Эгээл тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ ороноймнай арад зон партиин XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые айхабтар ехэ анхарал, эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэжэ байна бшуу.

Иимэ ехэ зорилго урдаа табижа байхадаа партийна организацинууд эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэри һайжаруулха, предприяти, колхоз, совхозуудай ажал ябуулгые һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо, арад зоние коммунизмын, хамтын ажалай, социалистическэ интернационализмын, Эхэ орондоо хизааргүй дуратай, үнэн сэхэ байха үзэл бодолоор бүри эдэбхитэйгээр хүмүүжүүлхэ уялгатай.

Шэнэ үзэл бодолтой—социалистическэ Эхэ орондоо үнэн сэхэ, иимэ орондо, иимэ һайн һайхан сагта һуража, ажаһуужа, ажаллажа байдагаараа омогорходог, коммунизмын һаруул һайхан жаргалта байдалда түргэнөөр хүрэхын тула бүхы зүрхэ сэдьхэлээрээ урагшаа эрмэлзэжэ, оролдосотойгоор, эдэбхитэйгээр ажаллажа байдаг шэнэ хүнүүдые хүмүүжүүлһэниинь советскэ социалистическэ байгуулалтын сэгнэшэгүй ехэ туйлалта, илалта мүн.

Тиибэшье урдын барга сагай элдэб хорото үлэгдэлнүүд бултадаа һалан һалгаагдаагүй—дааһан хэрэгтээ хайша хэрэгээр, ёһо тэдыгээр хандадаг, ажалһаа залхуурдаг, худал хуурмаг, һамуу һальхай ябадал гаргадаг хүнүүд үшөөл бии. Зоной, гүрэнэй аша туһые тоодоггүй, хара амяа харадаг, коммунистическэ үзэл бодолой ёһо гуримуудые, хамтын ажабайдалай журамые эбдэдэг, хазагайруулдаг, архи уудаг, муу муухай ааша гаргадаг, мэргэжэл шадабаряа, эрдэм мэдэрэлээ, соёл болбосоролоо дээшэлүүлхые оролдодоггүй хүнүүд манай дунда үшөөл дайралдадаг байна. Бурхан шажанда шүтэдэг, мүргэдэг хүнүүд бии. Эдэ бүгэдэ манай ажал хүдэлмэреэ амжалтатайгаар ябуулха, урагшаа дабшаха хэрэгтэмнай һаад тойбо хэнэ.

Тиимэһээ ажалшадые политическэ талаарнь хүмүүжүүлхэ, хүнүүдэй эрдэм мэдэрэлыень саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай гол зорилгонуудайнь нэгэн болоно.

Зүгөөр партийна олон организацинууд, илангаяа Түнхэнэй, Яруунын, Иволгын аймагуудай парторганизацинууд ойлгууламжын хүдэлмэри тон һулаар ябуулна, ажалшадые марксистско-ленинскэ үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта зохихо анхаралаа табинагүй.

Зарим партийна организацинууд политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие һонирхолтойгоор, удха һайнтайгаар, нүлөө ехэтэй байхаар ябуулжа шаданагүй. Соёл сурталай хүдэлмэриин шалгармал хэдэн олон арганууд хүсэдөөр хэрэглэгдэдэггүй байна. Олохон хүтэлбэрилэгшэд зоной урда гаража, лекци, элидхэл уншанагүй, сүлөөтэйгөөр хөөрэлдэжэ, зоной һанал бодолые һайнаар ойлгожо абахаяа, ойлгоогүй юумыень хүнүүдтэ тайлбарилжа үгэхээ оролдоногүй. Жэшээлхэдэ, совнархозой хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиин управлениин начальник нүхэр Степачев, «Бурстрой» трестые эрхилэгшэ нүхэр Козель, «Забайкаллес» комбинадай начальник нүхэр Афанасенко, Буркоопсоюзай түрүүлэгшэ нүхэр Танхаев гэгшэд агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсанагүй.

Ажалшадые коммунизмын үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ниитэ-политическэ хүдэлмэриин бүхы арга дүршэлнүүд, һалбари бүхэн: газетэ, журнал, радио, уран зохёол, харуулан ойлгуулха агитаци, кино, театрнууд — булта хэрэглэгдэхэ ёһотой. Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрие эрид һайжаруулха саг ерээ. Хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд тусхай хараалагдаһан үдэрнүүдтэ ажалшадтаа политическэ һонинуудые дуулгажа байха, түрүүшүүлтэй ходо уулзажа байха, ажалдаа шалгарһан хүнүүдэй ойн баярые олоороо тэмдэглэхэ, ханын газетэнүүдые, аман журнал, шог нааданай хуудаһануудые гаргажа байха зэргэтэй.

Һүүлэй үедэ республикын хэдэ хэдэн аймагуудта, илангаяа Тарбагатайн, Мухаршэбэрэй, Прибайкальска аймагуудта саг үргэлжын агитпунктнууд олоор эмхидхэгдэжэ байна. Мүнөө үедэ республика доторнай 300 шахуу иимэ пунктнууд хүдэлмэрилжэ байнхай. Саг үргэлжын агитпунктнуудта лекци, элидхэл уншагдадаг, хөөрэлдөөн үнгэргэгдэдэг, уран һайханай бүлгэмэйхид наада табидаг, нютагай Соведэй депутадууд һунгагшадайнгаа урда тоосодог байна.

Агитпунктнууд хадаа зоние политическэ талаарнь хүмүүжүүлхэ эгээл гол газар болохо ёһотой.

Коммунистическэ ёһоор ажаллаха, ажаһууха гэһэн хүдэлөөн һүүлэй үедэ республика доторнай үргэнөөр дэлгэржэ байна. Түрүү цехүүд, бригаданууд, отара, гүүртэнүүд, тус тус хүдэлмэришэд, колхознигууд ажалай эрхим амжалта туйлахаһаа гадна, өөһэдынгөө соёл болбосоролые, мэргэжэл шадабарие дээшэлүүлхэ, шэнэ шэнэ мэргэжэлнүүдые шудалха, хуушанай элдэб үлэгдэлнүүдтэй тэмсэхэ, олониитын, гүрэнэй аша туһын тулада хододоо оролдожо байха уялга абана. Энэ хадаа ажал хүдэлмэридөө, ажабайдалда үнэхөөрөө коммунистическэ ёһоор хандаһан ябадал гээшэ. Энэ шэнэ үүсхэл али болохоор дэмжэгдэхэ, саашадань дэлгэрүүлэгдэхэ, коммунистическэ мүрысөөнэй дүлэн улам бадаруулагдаха ёһотой.

Марксистско-ленинскэ һургаалые шудалха гээшэ коммунизмын үзэл бодолоор бэеэ хүмүүжүүлхэ үндэһэ һуури байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ марксизм-ленинизмые шудалжа байһан хүнүүдтэ туһалха, политическэ гэгээрэлэй кружогуудай хүдэлмэрие һайжаруулха, теоретическэ семинарнуудые үнгэргэжэ байха, лекцинүүдые удха һайнтайгаар, һонирхолтойгоор уншуулха гээшэ партийна эхин организацинуудай, мүн партийна комитедүүдэй үдэр бүриин уялга байха ёһотой.

Республика доторнай гурбан жэлэй соёлой добтолго хэгдэжэ байна. Ниитэ-политическэ хүдэлмэрие һайжаруулжа, ажалшадые коммунизмын һайн һайхан үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гурбан жэлэй соёлой добтолго тон ехэ удхашанартай. Энэ добтолгые удха түгэлдэрөөр, аша үрэ ехэтэйгээр ябуулхын тулада партийна организацинууд бүхы оролдолгоёо гаргаха зэргэтэй.

Дороһоо үдэжэ ябаа залуу үетэние хүмүүжүүлхэ, эрдэм номдо һургаха, ажал хүдэлмэридэ дадхааха хэрэгтэ партимнай онсо анхаралаа хандуулна. Саашадаа үхибүүдтэ ном заалгые үндэһөөрнь һайжаруулжа, һургуулинуудые ажабайдалда дүтэ болгохо гэһэн шухала хэрэгые мүнөө парти, правительствомнай арад зонтоёо бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэһэн байна.

Коммунизмын жаргалта байдал тогтоохын тулада эд зөөриин, эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхэ үндэһэ һуури байгуулха зэргэтэй долоон жэлэй асари ехэ зорилгонуудта харюусажа шадахаар, тиимэ удха түгэлдэрөөр ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулаа һаамнай, урданай элдэб хорото үлэгдэлнүүд һалаһаар һалаха, коммунистическэ ёһоор ажаллаха, ажаһууха, эрдэм номдо һураха гэжэ шиидэһэн хүнүүд улам олошорхо, коммунизмын һайн һайхан үзэл суртал арад түмэнэй ухаан бодолые, зүрхэ сэдьхэлые дүүрэн эзэлжэ, илан мандаха байна.

---

14 МИЛЛИОН ШҮҮБЭРИ

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). РСФСР-эй шүүбэритэ лотерейн тираж А. М. Горькиин нэрэмжэтэ Культурын ордон соо зургаан үдэр үргэлжэлөөд, декабриин 25-да дүүрэбэ. Тиражай үедэ 14 миллион элдэб шүүбэри бууһан байна.

РСФСР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси

Декабриин 26-да Кремлиин Ехэ Ордон соо РСФСР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси нээгдээ. Зал соо олон айлшад һуугаа.

Нүхэд **А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, А. Н. Косыгин, М. Г. Первухин, Д. С. Полянский** гэгшэдэй, тэрэшэлэн РСФСР-эй хэрэгүүдые эрхилдэг КПСС-эй ЦК-гэй бюрогой гэшүүдэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, РСФСР-эй правительствын гэшүүдэй ложодо ерэжэ һуухадань, депутат болон айлшад тэдэниие нэрьемэ альга ташалгаар угтаһан байна.

Үглөөнэй 10 часта РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **И. В. Горошкин** сессиие нээгдэһэн дээрэ тоолоно.

Гараһан депутадуудай орондо һунгуулиин гурбан округоор һунгагдаһан депутадуудай эрхэ түлөөлэлгэ шалгаһанай үрэ дүн тухай элидхэл хэхыень мандатна комиссиин түрүүлэгшэ депутат **Н. Ф. Игнатовта** тэрэ үгэ үгэбэ. Сесси мандатна комиссиин элидхэлые нэгэн дуугаар баталаад, иимэ депутадуудай эрхэ түлөөлэлгэ мэдэрээ: Свердловско областиин № 572 Ревдинскэ һунгуулиин округһоо һунгагдаһан А. Т. Пичкуровой, Новгородско областиин № 471 Хвойнинско һунгуулиин округһоо һунгагдаһан А. И. Григорьевой, Челябинска областиин № 652 Кировскэ һунгуулиин округһоо һунгагдаһан Д. С. Полянскиин.

Удаань сесси иимэ зүбшэхэ зүйл нэгэн дуугаар баталан абаа:

1959 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай.

РСФСР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет тухай, 1957 ондо Гүрэнэй бюджедэй дүүргэгдэһэн тухай тоосоон.

Бурядай, Кабардино-Балкарска, Хальмагай болон Чечено-Ингушска автономно республикануудай Конституциин текстнүүдтэ оруулагдаһан хубилалта, нэмэлтэнүүдые баталалга.

РСФСР-эй Конституциин 14-дэхи, 31-дэхи, 139-дэхи, 145-дахи статьянуудта хубилалта оруулха тухай, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй указуудые баталха тухай.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, Республикын Госпланай Түрүүлэгшэ **В. Н. Новиков** 1959 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай элидхэл хээ.

—Арадай ажахые саашадань дэбжээхэ талаар Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын бэелүүлһэн ехэ ехэ хэмжээ-ябуулганууд манай гүрэнэй экономическа һүр хүсые улам бэхижүүлээ, совет арадай ажана ажабайдалые улам һайжаруулха арга олгоо,— гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ.

1958 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй дүүргэлтын уридшалан гаргагдаһан дүн дээрэ тогтожо хэлэхэ зуураа, республикын промышленность продукци бүтээн гаргаха жэлэйнгээ бүхы түсэбые декабриин 20-до, болзорһоонь урид дүүргэбэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ. Мүнөө жэлдэ республика дотор нэмэжэ бүтээгдэһэн промышленна продукци 1913 ондо хаанта Россин бүтээн гаргаһан бүхы продукциһаа 2 дахин ехэ байна. Республикын 68 совнархозуудһаа 59-ниинь байгша оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ. Мүн нютагай промышленностиин предприятинууд жэлэйнгээ түсэбые амжалтатайгаар дүүргээ. Хүндэ индустриин хурдан түргэнөөр хүгжүүлэгдэһэнэй, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ехээр урган нэмээһэнэй ашаар хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин бүхы һалбаринуудые дэбжээхэ эрхим һайн арга олдоо. Промышленна болон эдеэ хоолой товарнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ.

Россин Федерациин колхоз, совхозууд энэ жэлдэ урда урданайхиһаа эгээл ехэ таряа ургуулжа абаа. Алтайн, Краснодарай, Ставрополиин хизаарнуудай, Ростовой, Сталинградай, Саратовай, Оренбургын, Омско, Куйбышевска болон хэдэн бусад областьнуудай колхоз, совхозууд таряа ехээр ургуулан абаха хэрэгтэ элитэ ехэ амжалта туйлаа. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд 1957 онойхидо орходоо 2 дахин шахуу ехэ сахарай свёкло хуряагаа. Мүн наран сэсэгэй болон бусад тоһолиг ургамалнуудай һайн ургаса хуряагдаа. Мяхан, һүн, үндэгэн, нооһон ехээр бэлэдхэгдээ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэрие эрид дэбжээхэ талаар партиин Центральна Комитедэй сентябриин Пленумэй һүүлээр бэелүүлэгдэһэн гүрэн түрын удха шанартай ехэ хэмжээ-ябуулгануудай ашаар хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ иимэ ехэ амжалта туйлагдаа.

Мүн ажалшадай байдал улам һайжаруулха тушаа нилээд ехэ хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Хүдэлмэришэд, алба хаагшадай салин хүльһэн дээшэлээ, колхознигуудай олзо доход ехэ болоо. Нёдондонойхидо орходоо 22,3 миллиард түхэригөөр ехэ юумэн гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаагаар дамжуулагдан, хүн зондо худалдагдаа. Гэр байрын барилга үргэн ехээр хэжэ байһан ушар совет арадай ажабайдал һайжаруулха гэжэ партиин саг үргэлжэ оролдожо байдагые эли тодоор харуулна. РСФСР-тэ мэдэлтэй предприяти болон организацинууд гүрэнэй мүнгэ зөөреэр 22 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүдые энэ жэлдэ барижа, ашаглалгада оруулхань. Энэнь 1957 ондо баригдаһан гэрнүүдтэ орходоо 2900 мянган дүрбэлжэн метрээр ехэ. Гадна, хүн зон гүрэнһөө мүнгэ абажа, мүн өөрынгөө мүнгэ зөөри хэрэглэн, хамта дээрээ 9,6 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүдые барижа, ашаглалгада оруулха юм.

Республикын арадай ажахыда үшөөл хүсэд хэрэглэгдээгүй ехэ арга боломжонууд бии гэжэ элидхэлшэ эдэ бүхы амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа хэлэнэ. Нилээд олон предприятинууд продукци бүтээн гаргаха түсэбөө үшөөл дүүргэдэггүй байһаар. Тусхай янзын продукци бүтээн гаргаха даабаринууд хэдэн предприятинуудта дүүргэгдэнэгүй. Липецкын, Брянска, Архангельска, Алтайн болон бусад хэдэн совнархозууд капитальна хүдэлмэриин түсэб дүүргээгүй.

1959 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбэй гол зорилгонууд тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ.

1958 онойхитой сасуулбал, 1959 ондо РСФСР дотор бүхы дээрээ 7,3 процентээр ехэ промышленна продукци бүтээн гаргагдаха юм. Республикын зүүн зүгэй нютагуудта, түбхын түрүүн Баруун, Зүүн Сибирьтэ промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ түсэб соо ехэ анхарал хандуулагдана. Энээнтэй хамта Уралай нютагуудта, РСФСР-эй Европодохи хубида промышленность хүгжөөхэ талаар нилээд ехэ даалгабаринууд хараалагдаа.

Хүндэ промышленностиин һалбаринуудые саашадань ехээр хүгжөөхэ хэрэгтэ түсэб соо ехэ анхарал хандуулагдана. Хара металлургиин, үнгэтэ металлнуудай предприятинуудта үйлэдбэриин улам ехэ болохо тухай, химическэ промышленностиие саашадань хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хүдэлмэриин үргэн далайсатайгаар ябуулагдаха тухай элидхэлшэ хэлэнэ. Түлишын, нүүрһэнэй промышленность урданайхиһаа ехэ продукци бүтээн гаргаха юм. Арадай ажахые электричествээр хангаха талаар шэнэ алхам хэгдэхэ. 1958 онойхитой сасуулбал, 12,1 процентээр ехэ электроэнерги абтаха юм. Иигэжэ электрическэ энерги абалга промышленна үйлэдбэриин ургалтые хүсөөд, урдань гараха байна. Уралда Троицка ГРЭС, Красноярай хизаарта Назаровска ГРЭС, Кемеровскэ областьдо Томь-Усинска ГРЭС гэхэ мэтэ түлишээр хүдэлдэг хүсэтэ электростанцинуудые бариха гэжэ хараалагдана.

Хара, үнгэтэ металлургиин, химическэ, нефтиин болон газай промышленностиин, энергетикын болон арадай ажахын бусад һалбаринуудай хүсэтэ ехээр хүгжэжэ байһан дээрэһээ, тэрэшэлэн машина техникэ улам саашадань һайжаруулха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго партиин табиһан дээрэһээ машина бүтээлгын үмэнэ ехэ эрилтэ табигдана. Хүндэ индустриин түүхэй эдэй болон түлишэ-энергиин һалбаринуудта хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэ, машинануудые эгээл ехээр бүтээдэг болохо гэжэ түсэб соо хараалагдана. Арадай ажахы айхабтар олон шэнэ түхеэрэлгэ, машинануудые абаха юм. Энээнэй ашаар үйлэдбэриин технологи һайжарха, предприятинуудай ажал хүдэлмэри бүри урагшатайгаар дүүргэгдэдэг болохо юм.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа 1959 ондо урданайхиһаа улам ехээр бүтээн гаргаха тухай элидхэлшэ саашань хөөрэбэ. 137 миллион метрээр ехэ бүхы янзын бүд, 11 миллион паараар олон арһан гутал, 9,6 миллион хэһэгээр олон дотор хубсаһан, 444 миллион түхэригөөр ехэ оёмол хубсаһан бүтээгдэхэ байна. Хүн зоной ехээр худалдан абадаг эд бараанай шанар саашадаа улам һайжаруулагдаха, тэрэ ехээр бүтээгдэдэг болохо. 1959 ондо байгша онойхидо орходоо 1,4 дахин шахуу ехэ сахар үйлэдбэрилэгдэхэ. 182 мянган тонноор гү, али 11,4 процентээр ехэ мяхан, 450 мянган тонноор гү, али 11,1 процентээр ехэ машиндагдаагүй һүнэй продуктнууд, 34 мянган тонноор гү, али 10,6 процентээр ехэ малай тоһон абтаха юм. Мүн тэрэшэлэн 130 мянган тонноор ехэ загаһан баригдаха. Энэ загаһан гол түлэб нээмэл далай, океануудһаа баригдаха байна.

33,2 миллиард түхэригэй гү, али байгша онойхидо орходоо 11 процентээр ехэ культурно-ажаһуудалай эд бараанууд бүтээгдэхэ. Гэрэй холодильнигууд, юумэ угаадаг машинанууд, пианино, телевизор, велосипед гэхэ мэтын хэрэгсэлнүүд нилээд ехээр бүтээгдэхэ. Хүн зоной улам ехэ боложо байгаа эрилтые дүүрэнээр хангахын тулада 5,1 миллиард түхэригэй гү, али 24 процентээр ехэ мебель бүтээгдэхэ байна.

Таряан ажалаар ойрын жэлнүүдтэ бэелүүлхэ гол зорилгонь юуб гэхэдэ, таряа абалгые али болохоор дээшэлүүлхэ хэрэг болоно гэжэ Россин Федерациин хүдөө ажахын хүгжэлтын саашанхи хараа тухай хэлэхэ зуураа, элидхэлшэ тэмдэглэбэ. 1959 ондо Россин Федерацида тухайлхада 5 миллиард хүрэтэр пүүд таряан абтаха байна. Сахарай свекло, лен, тоһолиг ургамалнуудые улам ехээр абадаг боложо, тэдэниие ехээр бэлэдхэхэ гэжэ түсэбөөр хараалагданхай. Хартаабха, огородой эдеэн улам ехээр абтаха ёһотой. Амидын шэгнүүрээр бодоходо, мяха абалга республика дотор 7,3 миллион тонно хүрэтэр ехэ болохо ёһотой.

Үбһэ тэжээл ехээр абажа шадаал һаа, мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, малай, шубуудай тоо толгой олошоруулха арга олдохо байна. Эдэ зорилго бэелүүлхын тулада кукуруза али болохо ехээр ургуулха гэһэн зорилго табигдана.

Транспорт, хэлхээ холбоо хүгжөөхэ асуудалнуудта элидхэл соо нилээд ехэ анхарал хандуулагдаа.

1959 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб табихадаа, ажахын бүхы һалбаринуудта ехэ мүнгэ зөөри һомолхо гэжэ хараалагдаа гээд капитальна барилга тухай хэлэхэдээ В. Н. Новиков тэмдэглэбэ. Хамта дээрээ гүрэнэй зүгһөө 109 миллиард түхэриг һомологдохо байна. Энэнь 1958 онойхидо орходоо 11,2 процентээр ехэ.

1959 оной түсэбтэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэ, мүн колхозно таряашадай олзо доход дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана. Энээнтэй хамта хүн зоной ажалладаг эрхэ байдалые саашадань һайжаруулха, промышленностиин хэдэн һалбаринуудай хүдэлмэришэд, алба хаагшадые хүдэлмэриин бага үдэртэй болгохо гэжэ хараалагдана. Гүрэнэй, кооперативна худалдаа наймаанай эд бараанай эрьесэ ехэ болохо байна. 22,8 миллиард түхэриг гэр байрын барилгада гаргашалагдаха.

Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ, арадай гэгээрэлэй гуримые саашадань хүгжөөхэ талаар хэмжээ-ябуулганууды бэелүүлхэ гээшэ арадай гэгээрэлэй гол зорилгонь мүн болоно. Хэдэн олон һургуулиин шэнэ байшангуудые, тэрэшэлэн интернат-һургуулинуудай хамтын байрануудые барижа дүүргэхэ гэжэ хараалагдана.

1959 оной түсэбэй дүүргэгдэхэдэ, арадай ажахые хүсэтэ ехээр хүгжөөхэ гэһэн зорилготой ерэхэ долоон жэлэй түсэб амжалтатайгаар бэелүүлхэ бата бэхи үндэһэ һуури олдохо юм гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Россин Федерациин ажалшад долоон жэлэй түсэб бэелүүлхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлжэ, манай орон дотор коммунизм байгуулха хэрэгтэ өөрынгөө һайн һайхан хубита оруулха гэжэ элидхэлэй түгэсхэлдэ хэлэгдэбэ.

Удаань 1959 оной РСФСР-эй Гүрэнэй бюджет тухай, мүн 1957 ондо республикын Гүрэнэй бюджедэй дүүргэгдэһэн тухай элидхэл хэхыень РСФСР-эй Финансын министр депутат **И. И. Фадеевтэ** үгэ үгтэбэ.

— Россин Федерациин 1957 оной Гүрэнэй бюджет орошын талаар 171.648 миллион түхэриг боложо дүүргэгдээ. Энэнь түсэбһөө 4469 миллион түхэригөөр ехэ,—гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Гаргашань 170.439 миллион түхэриг болоо.

Мүн 1958 ондошье РСФСР-эй Гүрэнэй бюджет дүүргэгдээ.

Байгша ондо арадай ажахыда мүнгэ һомолхо хэрэгтэ 112.629 миллион түхэриг һомологдоо. Харин тиихэдэ 1957 ондо 93.999 миллион түхэриг һомологдоһон юм. Арадай гэгээрэлдэ, элүүрые хамгаалгада, социальна тэдхэмжэ болон социальна мүнхэлэлгэдэ 77.272 миллион түхэриг һомологдоһон байна. Харин тиихэдэ 1957 ондо 70.048 миллион түхэриг һомологдоһон байгаа.

РСФСР-эй совнархозууд бүхы дээрээ продукци гаргаха түсэбөө байгша ондо үлүүлэн дүүргээ, мүн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха түсэб үлүүлэн дүүргээ гэжэ И. И. Фадеев хэлэнэ. Энээнэй ашаар 1958 ондо нөөсэ хэхэ түсэб 4 миллиард гаран түхэриг үлүүтэйгээр дүүргэгдэхэнь. Тиихэдэ бюджедтэ мүнгэ оруулха түсэб 800 миллион түхэриг үлүүтэйгээр дүүргэгдэхэ. Гэбэшье, нөөсэ мүнгэ ехэ болгохо, бюджедтэ ехэ мүнгэ оруулха арга үшөөл хүсэд хэрэглэгдэнэгүй.

1959 ондо, коммунизм байгуулгын һүр жабхаланта программа бологшо долоон жэлэй түсэб бэелүүлхэ түрүүшын жэлдэ промышленность, хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, эд бараанай эрьесые үргэдхэхэ, арадай ажахын болон соёл культурын бусад һалбаринуудые дэбжээхэ талаар ехэ зорилгонууд табигдана.

РСФСР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет орошо, гаргашын талаар 205.657 миллион түхэриг байхаар тодорхойлогдоо. 1958 оной бюджедтэ орходоо энэ бюджет 15.133 миллион түхэригөөр ехэ.

Арадай ажахыда, түбхын түрүүндэ хүндэ индустрида мүнгэ һомолхо тухай, хара болон үнгэтэ металлургиин предприятинуудые, химиин, нефтиин, газай промышленностиин болон машина бүтээлгын предприятинуудые саашадань хүгжөөлгэдэ урданайхиһаа нилээд ехэ мүнгэ һомолхо тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр мэдээсэбэ. 1959 ондо арадай ажахыда 9,8 процентээр ехэ мүнгэн һомологдохо юм.

Хүдөө ажахыда һомологдоһон мүнгэнһөө совхозуудые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ мүнгэн гаргашалагдаха байна. Мүн социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта мүнгэ зөөри ехээр гаргашалагдаха.

Автономно республикануудай, хизаар, областьнуудай, Москва болон Ленинград городуудай 1959 ондо ямар бюджедтэй байха тухай элидхэлшэ сессидэ хэлэжэ үгөө. Эдэ бюджедүүд мүн лэ ехэ болохо байна.

Мүнгэ болон эд зөөри гаргашалхадань, промышленна предприятинуудай, барилгын, тэрэшэлэн худалдаа наймаанай организацинуудай ажал-ябуулгада ушардаг дутагдалнууд тухай элидхэлшэ нүхэр Фадеев нилээд удаан хэлээ. Предприяти болон организацинуудай мүнгэ зөөри гаргашалгын хойноһоо хиналта шангадхаха шухала гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Удаань хоёр элидхэлые нэгэн доро зүбшэн хэлсэхэ гэһэн шиидхэбэри сесси баталан абана.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэл хэхыень тэрэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат **И. М. Скачковто** үгэ үгтэбэ. РСФСР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет зүбөөр табигдаа, тэрэ арадай ажахын түсэбтэй тааралдана гэжэ комиссиин зүгһөө тэрэ мэдээсээд, энэ бюджедые зарим тэды нэмэлтэ, заһабаритайгаар баталха гэһэн дурадхал оруулна. Бюджедэй орошыень 270.510 мянган түхэригөөр ехэ болгохо гэжэ дурадхагдаба. Энэнь гол түлэб гүрэнэй предприятинуудай олзо доходһоо орохо. Мүн РСФСР-эй 1957 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэгдэһэн тухай тоосоо баталха гэһэн дурадхал депутат оруулаа.

Депутат **О. И. Демянцева** (Москвагай область) элидхэлнүүд тушаа түрүүлжэ үгэ хэлээ.

РСФСР-эй арадай ажахы хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб, мүн 1959 оной республикын Гүрэнэй бюджет арад зоной аша туһатай тааралдана гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Москвагай областьдо хүдөө ажахые саашадань дэбжээхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай, тусхайлбал, хартаабха, огородой эдеэ ехээр абадаг болохо тухай депутат хэлэбэ.

Депутат **В. С. Шаповалов** (Кемеровскэ область) областиин предприятинуудта нүүрһэ болон металлай нилээд ехээр абтадаг болоһон тухай хөөрөөд, 1959 оной бюджедые, мүн арадай ажахы хүгжөөхэ түсэбые баталха гэһэн дурадхал оруулба.

Тэрэшэлэн депутадууд **В. С. Говорушкин** (Рязаниин область), **В. П. Васильев** (Ульяновска область) заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Энээгээр сессиин үглөөнэй заседани дүүрээ.

* *

1959 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, РСФСР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет тухай, 1957 ондо республикын бюджедэй дүүргэлтэ тухай элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэ үдэшын заседани дээрэ үргэлжэлүүлэгдээ.

Депутат **З. В. Миронова** (Москва) иигэжэ хэлээ. Москва городой арадай ажахын түсэб болон бюджет багсаамжын мэдээгээр мүнөө жэлдэ үлүүлэн дүүргэгдэхэ.

1959 ондо городой ажахын бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхөөр хараалагданхай. Жэлэй турша соо 2,5 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаха, мүн байра заһабарилхын, ниислэл хотын хүн зоной коммунальна, соёл культурын элдэб эрилтэнүүдые улам һайнаар хангахын тулада нилээд ехэ мүнгэ зөөри гаргашалхаар хараалагданхай.

Ниислэлэй һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай депутат дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

Хизаар дотор промышленна, хүдөө ажахын барилгын ехээр хэгдэжэ байһан тухай депутат **Р. А. Дорохов** (Алтайн хизаар) хөөрөө.

Республика дотор эд бараанай эрьесын улам дээшэлжэ, худалдаа наймаанай, эдеэ хоолой предприятинуудай улам олон боложо байһан тухай РСФСР-эй Худалдаа наймаанай министр **Д. В. Павлов** сессидэ хабаадагшадта хөөрөө.

Татарай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ **С. М. Шарафеев**, Псковой облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Я. А. Прушинский**, депутадууд **С. Г. Николаев** (Мордвагай АССР), **А. Д. Проскурин** (Горьковско область), **З. Н. Скорикова** (Ярославска область), **В. Т. Шумилов** (Ленинградай область), **А. А. Кандренков** (Калужска область), **Д. Н. Крюков** (Тюменскэ область) үдэшын заседани дээрэ мүн лэ үгэ хэлээ.

Сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

(ТАСС).

Айкомой пропагандист

Партиин Яруунын айкомой пропагандист нүхэр Ширабон ноябрьарын нэгэ үдэр Исингын Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз ошобо. Малай бэлжэлгэдэ колхозой хэр бэлэдхэые шалгаха даабаритай байгаа. Шалгаха» гээшэмнай колхоздо шоод, тэндэхи байдалые тоб байа буулгажа, актда гар табюулаад сарха бэшэ ха юм даа. Харин элирүүлэгдэһэн дутагдалые зайсуулха зорилготой бшуу. Энээнгүйгөөр хоосон ябадал болохо жэшээтэй. Партийна хүдэлмэрилэгшын түбхын түрүүндэ эмхидхэлшэ байха ёһотойнь элитэ.

Энэ аймагай нэгэн томо колхоздо партийна организациин секретаряар үни удаан хүдэлһыень мэдэхэ һэн туладаа, Цыренжап Ширабонович Ширабониие партиин райкомдо абахадаа «пропагандын хүдэлмэриһөө гадна үшөө ондоо даабари дүүргэлсэхэ байхат» гэһэн юм.

Нэгэ тиимэ «ондоо» даабари дүүргэхэеэ нүхэр Ширабон Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз ерэбэ. Тэрэ дары малай үбэлжэлгын хэрэг дансатай танилсахадань, булта һайн шэнги байгаа ха.

— Данса, хэрэгһээ харахада, булта һайн гэхээр байна. Бага юумэнһээ һүүлдэ багтай ушарал тохёолдожо болодог. Тиимэ хадань бэеэрээ хаража үзэебди,—гэбэ.

Удаадахи үдэрынь нүхэр Ширабон түрүүтэй комисси Шэнэ-Далай гэжэ нютагтахи хашарагуудай гүүртэдэ ерээ. Хүйтэн һалхин шэмэрүүнээр эмиржэ байба. Тэгшэ, тала газар тээшэ харахада, саһан бордоһон боложо байхань харагдаа. Ганга, жалга соо хүнгэрэг тогтонхой. Үбэлэй хүйтэнэй ерэһэн бүхы тэмдэг үзэгдэбэ. Эдэнэрэй ерэхэдэ, гүүртые даагша Бимба Дондупов угтажа гараад, сэхэ хашаа худараа абаашажа, малай байра харуулба. Хашарагуудынь бэлшээриһээ һаяхан асарагдаһан байгаа. «Иимэрхүүл байжа магад гэжэ тухайлаа һэм» гэхысэ нүхэр Ширабон бодожо ябаба. Юрын дал, арай гэжэ холбоһон хашаа хоройтой, малынь туранхай. Эдэ бүгэдые харахада, муу ээзэтэй мал гэжэ мэдэхээр.

— Хэды малтайбта?—гээд нүхэр Ширабон гүүртые даагшаһаа асууба.

— 150,— гэжэ харюусаба.

— Үнинэй үбһэ үгэнэ гүт?

— Һараһаа үлүү болбо.

— Үбһэ тэжээлээр ехэ гүт?

— Тиимэ элбэг бэшэ.

— Юундэ?

— Нормоһоо үлүүсэ гаргашалагдаа.

— Ехээр үбһэ эдиһэн аад, малтнай яахадаа туранхайб? Үхэнэ гү?

— Биил даа.

— Хайшан гэжэ үбэлые үнгэргэхэ бодолтойбта?

— Харин бэрхэшэг байхань ха.

Энэ гүүртэдэ 40 хоног соо 150 центнер үбһэ, 200 центнер зелёнко, 7 центнер талха тарянай зүйл үлүү ехээр гаргашалагдаһан байна. Гүүртые даагшатай хөөрэлдэхэдэ, үбэлые тиигэд гээд лэ, хүнэй, правлениин туһаламжаар үнгэргэгдэнэ бэзээ гэһэн бодолтой хэбэртэй. Дааһан хэрэгэйнгээ түлөө үнэн зүрхэнһөө һанаагаа зобоһон янза үгы. Иимэ юумые миин орхижо болохогүй гэжэ бодоод, гүүртынхидые бултыень суглуулжа, үнэн зүрхэнһөө ярилдаба.

— Үбэлдэ бэлдээгүй байнат.

— Юу бэлдээгүй гэжэ, үшөө юу хэхэ байгаабибди?—гээд нүхэр Дондупов адаряатайгаар харюусана.

— Иигэжэ намһаа бү асуугты, харин Та иимэ асуудалда харюусаха ёһотойт,—гээд нүхэр Ширабон саашань үргэлжэлүүлбэ.—Гүүртынгээ байдалые Та, нүхэр Дондупов, шүүжэ үзэнэгүйт. Үбэлжэлгын эхилээдүй шахууда үбһэ тэжээлэйнгээ хахадые һалгаад байнат. Тиигэһэн мүртөө малтнай туранхай. Хүн бүхэндэтнай миил 39 хашараг хүртэнэ. Хүшэ хүрэжэ ядахаар бэшэ. Хэдыхэн саг соо үбһэ тэжээл үлүүсэ ехээр гаргашалбашье, малаа гарзалуулһанай гэмээр танай гүүртэ колхоздоо 30 гаран мянганай гарза хээд байна,— гэбэ.— Энэ шэгээрээ үргэлжэлөө һаа, үшөө саашадаа юун бололтойб. Аймагай колхознигууд һү, мяха, нооһо элбэг ехээр абадаг болохын түлөө тэмсэжэ байна.

—«Путь социализма» колхозые абаад үзэгты,—гэжэ саашань үргэлжэлүүлбэ.—Хэды жэлэй саада тээ аймаг дотороо эгээл гээгдэнги байһан юм. Колхозуудые томодхохо үеэр энээнтэй ниилэхэ дурагүй байгша һэн. Тиигүүлхэдээ эндэхи колхознигууд голхороо бэлэй. «Мүртэйгөөр ажаллая» гэжэ хамтынгаа суглаан дээрэ хэлсэһэн байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо колхозойнь ажахы урагшатайгаар ябадаг болоһон юм. Мүнөө болоод байхада, аймаг дотороо түрүүлжэ ябана. Энээниие таанад булта мэдэжэ байнат. Колхознигуудынь баян дэлгэр байдалтай болонхой. Адуу малынь тарган. Таанад юугээрээ дутанабта? Үбһэ тэжээлээ зүбөөр гаргашалха, малай үбэлжэлгэ һайнаар үнгэргэхэ шухала...

Тэрэ суглаанай һүүлээр гүүртын малшад үнэхөөрөө бодожо, шүүжэ үзэһэн янзатай байгаа.

— Үнэндөө наринаар тооложо үзэхэдэ, ехэл гарза хохидол хэнэ гээшэлди даа,—гээд малшадай нэгэн дуугарба. Тулюураар ажаллажа байна гээшэбди. Муу һайнтаяа дадашоод, дүжэршөөд байна гээшэ хабди.

—Колхозой правлениһээ ерэжэ, таанартай хөөрэлдэдэггүй юм гү?—гэжэ нүхэр Ширабон асууба.

—Ябадаг бэд даа, теэд нигэжэ бүхы юумэеэ уудалжа, үнэн зүрхэнэй ярилдаан болоногүй ха юм.

— Энэ асуудалаар хүнэй тусхай хөөрэлдөө хээшьегүй һаа, өөһэдөө ажал хүдэлмэреэ һайжаруулха гэжэ оролдохо ёһотой байгаа бэшэ аалта.

Хэды иигэжэ хэлээшье һаа, нүхэр Ширабон колхозой хүтэлбэрилэгшэдые зэмэлэн шэбшэжэ байба. Нэгэ гүүртэдэ иимэ тулюур байхадань, яажа обёоронгүй байлтайб? Энээниие хараагүй гэхын аргагүй. Энээн тухай правлениинхидтэй заатагүй хэлсэхэ байна гэжэ досоогоо бодоно. Иигэжэ эндэхи малшадтай һуни орой болотор хөөрэлдэбэ.

Тэрэнэй һүүлээр Михайловка тосхондохи һү һаалиин гүүртэдэ ошоод, комисси ажалаа дүүргээ. Эндэхи байдал Шэнэ-Далайн гүүртынхиһээ дээрэ байба. Гүүртые даагша Цыренжап Дамбаев оролдосотой, бэрхэ хүн байгаа.

Гүүртын улаан булан соо һаалишадтай уулзаба. Партиин айкомой түлөөлэгшэ һаалишадай үмэнэ тусхай асуудал табингүй, юрэ хөөрэлдэһэн байна. Түрүүшээр һаалишад, малшадай байра байдал тухай ярилдаа. Тиигэһээр байтараа эдэнэр бии үгыгөө бултыень хөөрэжэ эхилээ. Үнэн зүрхэнһөө, сэхэ руунь ярилдажа байхада дээрэ ха юм. Нүхэр Ширабон долоон жэлэй түсэбэй шухала шухала тоонууд, гол зорилго, мүн коммунистическэ ажалай мүрысөөнэй дэлгэржэ байһан тухай һаалишадта хөөрэжэ үгөө.

—Колхоздотнай юундэ һүн багаар һаагданаб?—гээд асуухадань, һаалишад нюур нюураа харалсаад, дуугай байба.

—Хаанаһаа һүн гараха юм,—гээд һаалишан Аюшеева хэлэжэ эхилбэ. Шэмэтэ тэжээл үгыбди. Үбһэ һолоомо тушаа хэлэлтэшьегүй. Мүртэй улад шэнгеэр үнеэдтээ бүлеэн уһа үгэнэгүйбди. Үнеэднай хүйтэн уһа уугаад, шэшэрэлдэжэ байдаг. Иимэ байхадаа юун һүн гаралтайб!

— Зоотехник, ветеринарна врач танда бии ха юм, эдэ бүгэдые эмхидхэлсэхэеэ яанаб?

— Булта биил даа, ноёд яһала олон агша даа,—гээд һаалишад булта дуугаралдажа эхилбэ. Теэд дутуу дундамнай олон. Өөһэдөөшье һайнаар ажалланабди гэхын аргагүй. Бидэнииешье зэмэлхээр лэ байха.

Иигэжэ хөөрэлдэһөөр бүхы дутуу дундань элирбэ. 75 үнеэдэй олониинь сагһаа урид шэргээгдээд, оройдоо 28-ниинь мүнөө һаалгана. Үдэр соо үнеэнһээ нэгэ литр хүрэхэгүй һүн гарана.

—Үнеэдээ шалгалгын гуримаар һаажа үзэнэ гүт?—гээд нүхэр Ширабон асууба.

—Үгы даа. Шалгахаһаа байтагай, үнеэднай хүсэд һаагдадаггүйл,—гээд һаалишад бултадаа дарьяба.

* * *

Үглөөдэрынь малшадай хабаадалгатайгаар правлениин суглаан болоод, үбэлжэлгын ямараар ябажа байһан тухай хэлсэгдээ. Дутагдалнууд тэмдэглэгдэһэн, илангаяа Дондуповай гүүртэ тушаа, правлениин хүтэлбэри тухай һайса хэлэгдэһэн байха юм. Үнеэдээ хүсэд һаанагүй, миил 0,5—1 литр һүн гарана. Гурэндэ һү тушаахаяа болиһоор үнинэй. Тиигэн гэһээнь, Тарбагатайн һаалишадай жэшээгээр партиин XXI съездын нээгдэтэр үнеэн бүриһөө 700 литр һү һаахын түлөө коммунистическэ мүрысөөн дэлгэржэ байна.

—Бүхы республика дотор иимэ хүдэлөөн эхилэнхэй. Тиихэдэнь танай эндэ хон жэн байһаар. Саашадаа яагаад иигэжэ байлтайб? —гээд нүхэр Ширабон малшадта хандаба.

Правлениин суглаанай тогтоол соо олон хэмжээн хараалагдаа һэн. Тэрэ дары һү һаалиин бүхы гүүртэнүүдтэ шалгалтын һаалга хэгдэһэн байгаа. Һүн ехээр һаагдадаг болоо. Жэшээнь, һаалишан Дулма Доржиевагай ажалладаг гүүртэдэ һүнэй абтаса гансата ехээр нэмэһэн байна. Энэ һаалишан 8 үнеэдһээ үдэрэй 13—15 литр һү һаадаг аад, 25 литр хүрэтэр һаадаг болоо. Бэшэшье гүүртэнүүдтэнь иимэрхүү болоо.

—Һү ехээр һааха эрилтэ хэхынгээ хажуугаар хэрэгтэй зүйлнүүдээрнь һаалишад, малшадые хангаха тухай баһа бодомжолмоор,—гэжэ нүхэр Ширабон хэлэбэ. Эд бүд, мүн ондоошье шухала зүйлнүүд колхозой центртэ түргөөр һалашана. Энээниие болюулха шухала. Һү. мяха, тоһо элбэгжүүлдэг хүнүүдые бүхы шухала юумээрнь хангаха ёһотойбди.

Болзоройнгоо дүүрэбэшье, нүхэр Ширабон үшөө 7—8 хоногто тэндээ үлэһэн байгаа. Энэ хугасаа соо малшадай дунда ойлгуулламжын, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулаа. Олон һаалишад, малшад, хонишодтой танилсаа, мүнөө үеын байдал тухай хөөрэжэ үгэдэг байба.

Колхозой ажахытай һайн танилсажа, хүн зонтой ярилдажа, амжалта болон дутууень элирүүлһэнэй һүүлээр лэ ажал хэрэгыень заһаха тухай һанамжа, зүбшөөлөө хэлэхэ ёһотой бшуу. Олон жэлэй дүршэлтэй болоһон энэ пропагандист иигэжэ хүдэлдэг юм.

К. Маланов.



Улан-Удын мебельнэ фабрикада ажалладаг Т. А. Самойлова партиин XXI съездын хүндэлэлдэ дээшэлүүлгэдэһэн уялга абахадаа үдэр бүриингөө даалгабарие 150 процент дүүргэхээр шиидэһэн байгаа. Нүхэр Самойлова эдэ үдэрнүүдтэ даалгабаряа 200 гаран процент дүүргэнэ. **Зураг дээрэ:** нүхэр Самойлова ажаллажа байна.

Л. Хайдуровай фото.

Аймгүйсэдкомуудай секретарьнарай семинар

Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, Верховно Советэй Президиум һаяхан аймагуудай Советэй гүйсэдкомой секретарьнарай семинар үнгэргэбэ.

Семинар дээрэ КПСС-эй Центральна Комитедэй декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүд болон республикын урдахи зорилгонууд гэһэн асуудалаар республикын Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр А. В. Желтый элидхэл хээ. Мүн РСФСР-эй, БурАССР-эй болон нютагай Советүүдтэ ерэхэ жэлдэ болохо һунгалтада бэлдэхэ тухай республикын Верховно Советэй Президиумэй секретарь нүхэр В. Л. Островскаягай, хүн зоной бүхэсоюзна тоо бүридхэл үнгэргэхэ зорилгонууд тухай республикын ЦСУ-гэй управлениин начальник нүхэр Замараевай элидхэлнүүд шагнагдаа.

Тус семинар дээрэ аймагай Советэй зарим гүйсэдкомуудай секретарьнарай ажал тухай хэлсэгдээ.

Аймаг дотороо «депутадай үдэр» хайшан гэжэ үнгэргэдэг, мүн аймсоведэй саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэриин эмхидхэл тухай Тарбагатайн аймагай Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ М. Р. Бурлаков семинарта хабаадагшадта хөөрөө.

С. Доржиев.

Шэнэ номууд

Республикын номой магазинууд болон киоскнуудта һаяхан шэнэ номууд абтаба. Тэдэнэй дунда иимэ номууд бии.

Н. С. ХРУЩЕВ —«Манай орондо коммунистическэ байгуулалтын агууехэ программа» гэһэн 1958 оной ноябриин 14-дэ СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Сэрэгэй Академинүүдые дүүргэгшэдэй зүблөөн дээрэ хэлэһэн үгэ. 1958 он, Гүрэнэй политическэ хэблэл.

А. И. МИКОЯН —«Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 41-дэхи жэлэй ой» гэжэ 1958 оной ноябриин 6-да болоһон Московско Советэй баярай заседани дээрэ хэһэн элидхэл. 1958 он, Гүрэнэй политическэ хэблэл.

М. СТЕПАНОВ —КПСС-эй түүхэ шудалагшадта туһалха **«Октябриин революциин үедэ большевигүүдэй парти»** гэһэн ном 1958 он, Гүрэнэй политическэ хэблэл.

В. М. ЧУРАЕВ —«Партиин нэгэдэл тухай» «Советскэ Россия» хэблэл.

А. Чебаков.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Нангин уялгаяа мартана

Коммунистическэ партиингаа XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, Центральна Комитедэй удаадахи Пленумүүдэй тогтоолнуудые бэелүүлэн, Баргажанай аймагай колхозууд һүүлэй жэлнүүдтэ урданайхиһаа хэдэ дахин ехэ ороохо таряа, мяха, һү, нооһо абадаг болоо. Һүүлэй хэдэхэн жэл соо эрхим ажалай үлгэр жэшээ харуулдаг түрүүшүүл олоороо урган гараба. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишад Н. Гатапова, Э. Галсанова, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Ц. Дашиева гэгшэд үнеэдһээ һү ехээр һаажа, аймаг, республика дотороо суурханхай. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хонишод Н. Тыхеев, Н. Тугутов, С. Базаров гэгшэд хони, хурьгадые харууһалха, эдеэлүүлхэ талаар ехэхэн дүй дүршэлтэй, ажал хүдэлмэридөө һайн амжалта туйлажа байдаг юм. Эдэ болон бусад түрүүшүүлэй баян дүй дүршэлые дэлгэрүүлжэ, бүгэдын шадабари болгохо гээшэ тон шухала.

Түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлжэ, ажал хүдэлмэридэ нэбтэрүүлхэ арюун нангин уялгаяа **«Баргажанай үнэн»** газетэ ямараар дүүргэнэб?

Хүдөө ажахын түрүүшүүл тухай газетэдэ бэшэгдэнэгүй гэхын аргагүй. Газетын хуудаһануудта колхоз, фермэ, бригаданууд, түрүү хүнүүдэй амжалта, туйлалтанууд тухай статьянууд толилогдодог, шэнэ амжалта тухай шэнэ һонин дуулгагдажа байдаг юм. Колхозуудай эрхим хүнүүдэй дүрэ зурагуудшье газетэдэ гаража байдаг. Малай ашаг шэмэ ехээр абахын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүнгүүд саг соогоо толилогдоно. Хүдөө ажахын түрүүшүүлшье хаа яа статья, заметкэнүүдые бэшэһэн байдаг.

Һүүлэй үедэ мүн һургаал, заабари абахаар хэдэн һайн статьянууд— һаалишан У. Бадмаевагай дүй дүршэл тухай зоотехник Н. Пирмаевай, яажа үбһэ ногооной баян ургаса хүряаха тухай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой суута луговод С. Сундаровай, ямар аргаар үнеэдэй һү үгэлгые дээшэлүүлхэ тухай «Авангард» колхозой һаалишан З. Кокоринагай статьянууд гараһан байна.

Гэбэшье эдэ ганса нэгэн статьянуудаар түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ, нэбтэрүүлхэ уялгаяа газетэ дүүргэнэ гэжэ болохогүй. Юрэнхыдөө газетэ энэ шухала үүргээ дүүргэнэгүй, хүдөө ажахыда түрүү дүй дүршэл һулаар нэбтэрүүлнэ. Газетын хуудаһануудта хэблэгдэжэ байдаг олон тоото статьянууд халирхайгаар бэшэгдэһэн, ямар аргаар, юу хээд иимэ амжалта туйлагдааб гэжэ тодорхойгоор харуулагдаагүй байдаг. Хүдөө нютагуудта боложо байһан шэнэ түрүү юумэнүүд саг дары обёорогдожо тунхаглагдадаггүй, зохихо тобшолол хэжэ, удха шанарынь гаргагдадаггүй байна. Газетэдэ хэблэгдэжэ байһан статья, заметкэнүүд ехэнхидээ миин һонинииe дуулгаһан удхатай болошодог.

Иимэ амжалта туйлагдажа байна гэжэ гансашье дуулгажа байха бэшэ, тэдэнэр хайшан гээд, ямар аргаар туйлагдааб гэжэ һайнаар харуулжа байха уялгаяа газетын редакци мартана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хэдэн жэшээнүүдые харуулая.

В. Толстихинай «Түрүү һаалишан» гэһэн статья соо «Гигант» колхозой һаалишан Н. Копьевагай ехэ амжалта туйлаһан тухай хэлэгдэнэ. Тиигээд һүүлдэнь абаашажа «энэ амжалтын нюуса юуб гэхэдэ, зоотехническэ заабаринуудые наринаар сахина» гэжэ нэгэ мэдүүлэлээр дүүргэгдэнэ. Энэ һаалишанай баян дүй дүршэлые һайнаар харуулхын орондо газетэ үнэн дээрээ тэрэнииень өөрөө «нюуса» болгожорхёо.

Мүн тэрэл үдэрэй газетэдэ «Эсэшэ сусашагүйгөөр ажалладаг хүн» гэһэн гаршагтай статья толилогдожо, мал ажал дээрэ гушаад жэл соо хүдэлмэрилжэ байһан Сталинай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон С. Р. Ринчиновагай ажал хүдэлмэри тухай бэшэгдээ. Энэ хонишоной баян дүй дүршэлые харуулхын орондо газетэ баһал халирхайханаар, «энэ хонишоной даажа байдаг отарада Баргажан нютагай эрхэ байдалда, сагай уларилда һайнаар таараһан шэрхи, һайн хонид үдхэгдэнэ» гэжэ бэшээд лэ дүүргэнэ. Суута хонишоной 30 жэлэй хүдэлмэриин баян дүй дүршэл баһал харуулагданагүй, нюуса зандаа үлэшоо.

Иимэрхүү миил һониниие дуулгажа байһан статьянууд газетэдэ олоор хэблэгдэнэ.

Баргажанай хонишод ехэ нооһо хайшалха талаар баян дүй дүршэлтэй болоо юм. Теэд тэдэнэй дүй дүршэл аймагай бүхы колхозуудай хонишодто дэлгэрүүлэгдэнэгүй. Энэ шухала хэрэгтэ газетэ эмхидхэхы үүргэ дүүргэнэгүй, хонин ажалай эндэхи колхозуудай ажахын гол һалбари байһые мартана.

Мүн бусадшье һалбаринуудаар түрүү дүй дүршэл мууса дэлгэрүүлэгдэнэ. Манай эндэ һаянай тарингдажа байһан кукурузые яажа ургуулха тухай газетэ оройдоо бэшэнэгүй. Хабарай тарилгын хүрэжэ ерээд, дээрээ ортохо сагай болоод байхадал «Кукурузаяа таряжа захалхаар болоо», «Кукуруза тариха саг үнгэржэ байна», «Кукурузынгаа тарилгые таһалдуулхань» гэхэ мэтын гаршагтай статьянуудые толилжо, хашхарга, һүүхиргэ табидаг, унтаһанаа һэрижэ, энэ ургамал тухайгаа һанаандаа оруулдаг байха юм.

Тиигээд кукурузые яажа ургуулха, бэлэдхэлэй ямар хүдэлмэри хэхэ байһан тухай тарилгын дүүрэхэтэй сасуу мартажархидаг. Гэтэр, холо ошолтогүй, аймаг дотор кукурузын баян ургаса ургуулдаг бригада, звенонууд бии юм. Жэшээлхэдэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой комсомол-залуушуулай звеногойхид 108 гектар талмайн га бүриһөө 296 центнер кукурузын ногоон эшэ намаа хуряаһан байна бшуу. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Ф. Ринчиновэй. Ц. Раднаевай звенонууд кукурузын гектар бүриһөө 300 центнер шахуу ногоон эшэ намаа хуряагаа. Теэд редакци эдэ хүнүүдэй дүй дүршэлые газетынгээ хуудаһануудта харуулхаяа оролдоогүй. Кукуруза тухай хэды ехэ хөөрэлдөөн боложо, энэ ургамалые бүхөөр нютагжуулхын түлөө колхознигуудай хаа хаанагүй оролдожо байхада иимэ ехэ ургаса хуряаһан звенонуудай дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ тухай һанаандаа оруулхагүй, һанаагаа зобохогүй гэжэ яаха юм?

Хүдөө ажахын продукцинуудай үнэ сэнгые яажа доошолуулхаб, яажа малһаа ашаг шэмэ ажал, гаргаша багатайгаар абахаб гэһэн асуудал газетын хуудаһануудта табигданагүй. Энэ талаар Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо һонирхолтой хүдэлмэри хэгдэжэ байдаг. Энэ колхозойхид ажахын тоосоондо ороохо, ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар ехэ юумэ хэжэ байнхай. Теэд газетэ шэнэ түрүү юумэнүүдые анхардаггүйгөөрөөл үнгэрнэ.

Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй өөһэдынь статьянууд газетэдэ тон үсөөнөөр толилогдожо байдаг. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые хэрэглэжэ байгаад, түрүүшүүлдэ үгэ үгэхэ талаар редакци эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй байгаа.

КОММУНИСТНУУДАЙ ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺУРАЛСАЛЫЕ БУРИ ҺАЙЖАРУУЛХА

(Улан-Удэ городой партийна эдэбхитэдэй суглаанһаа)

Городой партийна организацида политическэ гэгээрэлые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай асуудалаар партийна эдэбхитэдэй суглаан һаяхан боложо, КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Ц. Ц. Дондуковой** элидхэл зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Городой партийна организациин мянга гаран коммунистнууд КПСС-эй түүхэ шудалха кружогуудта һуралсажа байнхай. Мүнөө үеын политическэ байдалые шудалха кружогуудта 500-һаа дээшэ хүн, олонхинь залуу коммунистнууд өөһэдынгөө политическэ мэргэжэл дээшэлүүлнэ. Тиихэдэ 600 гаран хүн үдэшын университедтэ һурана. 1000 гаран коммунистнууд үдэшын һургуулинуудта һуралсана, заочноор эрдэмээ дээшэлүүлнэ. Олохон коммунистнууд марксистско-ленинскэ теориие тусхай семинарта ябажа, мүн өөһэдөө бэеэ даагаад шудална.

Кружогуудай олонхинь үнгэрһэн һуралсалай жэлэй дутуу дунданууд, алдуунуудые хараадаа абажа, политическэ гэгээрэлые нилээд һайжаруулаа. КПСС-эй түүхэ шудалха мяханай комбинадай партийна организацидахи (пропагандистнь нүхэр Лошкарев), городой санитарна эпидемиологическа станцидахи (пропагандистнь нүхэр Савельев), гүрэнэй типографидахи (пропагандистнь нүхэр Добжаев), модоной заводтохи (пропагандистнь нүхэр Шакиров) кружогууд һайнаар хүдэлмэрилнэ. Эдэ кружогуудай заняти нютагай ажабайдалтай нягта холбоотойгоор үнгэрнэ.

Политическэ гэгээрэлэй талаар городой партийна организацида ехэхэн хүдэлмэри хэгдэбэшье, дутуу дунданууд үшөөл үзэгдэһөөр. Жэшээнь, Буркоопсоюзай (пропагандист нүхэр Малофеев), галай аюулһаа хамгаалха городой эмхи зургаанай (пропагандист нүхэр Дыжинтов), гостиницын (пропагандист нүхэр Алимов), геолого-разведкын управлениин (пропагандист нүхэр Сидорченко) партийна эхин организацинуудтахи КПСС-эй түүхэ шудалха болон бусад кружогууд муугаар хүдэлмэрилнэ. Эндэхи пропагандистнуудай зарим нэгэн ээлжээтэ занятидаа харюусалгагүйгөөр бэлдэдэг дээрэһээ шагнагшадай асуудалнуудта гүйсэд харюу үгэжэ шаданагүй. Город дотор хүдэлмэрилдэг политическэ гэгээрэлэй кабинедүүд комсомолшууд болон партийнабэшэ эдэбхитэдтэ ёһоор һайн туһаламжа үзүүлнэгүй. Жэшээнь, мяханай комбинадай партийна эхин организацидахи политическэ гэгээрэлэй кабинет (даагшань нүхэр Кандабаев) марксистско-ленинскэ теори өөһэдөө бэеэ даагаад шудалдаг нүхэдтэ һайн туһа үзүүлнэгүй.

Ороной арадай ажахые 1959 — 1965 онуудта хүгжөөхэ даабарита тоонууд тухай КПСС-эй ээлжээтэ бэшэ XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые политическэ гэгээрэлэй кружогуудта үргэнөөр шудалжа, саашадань арад зондо удхыень гүнзэгыгөөр хэлэжэ ойлгуулха хэрэгэй шухала байһаниие партийна эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшад тэмдэглээ.

Кружогуудай занятиие гүнзэгы удхатайгаар үнгэргэхэдэ һайн туһаламжа хэрэгтэй гэжэ паровозовагонно заводой партийна эхин организациин секретариин орлогшо нүхэр **Абгаев** партиин горком болон Железнодорожно райкомдо эрилтэ табиба.

Городой комсомол-залуушуулай дунда политическэ һуралсал шангалжа, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха тушаа ВЛКСМ-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Хараев** хэлээ.

Һайнаар хүдэлмэрилдэг пропагандистнуудай дүй дүршэл бусад пропагандистнуудта тараажа туһалха хүдэлмэриин ямараар ябуулагдажа байһаниие Улан-Удын партиин Железнодорожно райкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша нүхэр **Катаманова** хөөрэжэ үгэбэ.

Кружогуудай заняти һайн бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэхэ тухай Улан-Удын шэлэй механизированнэ заводой комсомолой эхин организациин секретарь нүхэр **Савельев** хэлэбэ.

Политическэ гэгээрэлые саашадань эрид һайжаруулха тухай шиидхэбэри тус суглаан баталан абаа.

Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ

«Республика доторхи соёл культурые саашадань хүгжөөхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай» БурАССР-эй Верховно Советэй 1958 оной июлиин 17-до баталан абаһан тогтоолой Бичурада хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай аймгүйсэдкомойнь түрүүлэгшэ В. А. Сахьяновай элидхэл Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиум шагнаад, тэндэ хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглээ.

Аймагай, сомоной Советүүдэй сессинүүд болон ажалшадай суглаанууд дээгүүр соёлой добтолго тухай асуудалай зүбшэн хэлсэгдэһэнэй удаа хараалһан хэмжээ-ябуулгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлхэ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдаагүй. Нютагай Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд эдэбхитэдые, депутадуудые, саг үргэлжын комиссинуудай гэшүүдые, соёл гэгээрэлэй болон бэшэшье эмхи зургаанай хүдэлмэрилэгшэдые энэ шухала хэрэгтэ элсүүлээгүй байшоо.

Аймгүйсэдкомой бүхы таһагууд, тэрэшэлэн аймаг доторхи эмхи зургаанууд гурбан жэлэй соёлой добтолгын үедэ бэелүүлхэ хэмжээ-ябуулгануудаа тодорхойлоо түсэблээгүй байгаа. Гүйсэдхэхэ комитедүүдэй хүдэлмэриин түсэбүүд соо соёлой добтолгын асуудалнууд оройдоо оруулагдаагүй, тиигээд бүгэдэ ниитын хүдэлөөн боложо шадаагүй байһаар.

Соёлой добтолго ябуулхадаа, гансал капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөреэр гэр байра бариха юм гэжэ тус аймагта буруугаар ойлгодог байһан дээрэһээнь һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо, лекци уншалга эмхидхэхэ, спортдо ажалшадые олоор хабаадуулха, газетэ, журнал, ном тарааха, хүн бүхэнэй болбосоролые улам дээшэлүүлхэ зэргын шухалын шухала асуудалнууд ахираар шиидхэгдэнэ.

1958 ондо баригдахаар хараалагдаһан гэр байрануудай нэгэниинь шье бэлэн болоодүй. Энэ жэлэй турша дотор 652 гэртэ радио оруулагдахаар түсэблэгдэһэн аад, миил 300 айл радиотой болгогдоо.

Һуурин тосхонуудта тарингдаһан набшаһата модод харууһанай мууһаа бултадаа шахуу хаташоо.

Соёл гэгээрэлэй зарим эмхи зургаануудай гэрнүүд дулаалагдаагүй, түлихэ түлишэгүйгөөр үбэлдэ дээрээ ортоод байна. Һүүлэй үедэ аймаг доторхи клубуудай, культурын ордонуудай дэргэдэхи уран һайханай бүлгэмүүдтэ хүн зон олоороо хабаадалсадаг болоо, гэбэшье олонхи кружогуудынь оройдоо хүдэлдэггүй байха юм.

Холын фермэ, отарануудта ажаллажа байдаг малшадта кино мүртэйгөөр харуулагданагүй.

Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудта хүдэлмэрилхэ хүнүүдые бэлдэхэ, шэлэжэ абаха хэрэг муугаар ябуулагдадаг байһанһаа тодхортожо, хүдэлмэрилэгшэдынь ходо һэлгэгдэжэ байдаг.

Хуушан сагай хорото үлэгдэлнүүд —элдэб адхаг һэжэг, архи намналга гэхэ мэтэтэй һулаар тэмсэнэ.

Культурна, политическэ болон ажахын удха шанартай хэмжээ-ябуулгануудые Бичурын аймгүйсэдкомой һулаар хүтэлбэрилдэгһөө боложо, тус аймаг ажахынгаа зорилгонуудые үшөөл муугаар дүүргэнэ.

Гурбан жэлэй соёлой добтолгые һулаар хүтэлбэрилжэ байһан Бичурын аймагай аймгүйсэдкомһоо, тэрэнэй түрүүлэгшэ В. А. Сахьяновһаа тэдэ дутуунуудаа дары усадхахыень Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиум эрибэ.

КПСС-эй XXI съездэ бэлэдхэлһээ эшэтэй политическэ болон ажалай ехэ дэбжэлтые толгойлон, аймаг доторхи бүхы эмхи зургаанай, предприятинуудай хүдэлмэри эрид шууд һайжаруулха, колхоз, совхозуудта малай үбэлжэлгэ һайнаар үнгэргэхэ, хабарай тарилгада бэлэдхэл хурдадхаха хэрэгтэ зорюулхыень Бичурын аймагай Советэй гүйсэдхэхэ комитедые республикын Верховно Советэй Президиум уялгалаа.

ТРАКТОР, МАШИНАНУУДАА ИИГЭЖЭ ЗАҺАБАРИЛНАБДИ

Тарбагатайн РТС-эй, тэндэхи колхозуудай дүй дүршэлһөө

☆ ☆ ☆



РТС-эй түрүү механизатор Никифор Федосеевич **Кушнарев** заһагдаһан моторые шалгахаяа стенд дээрэ тодхожо байна.

Шанарай түлөө тэмсэл

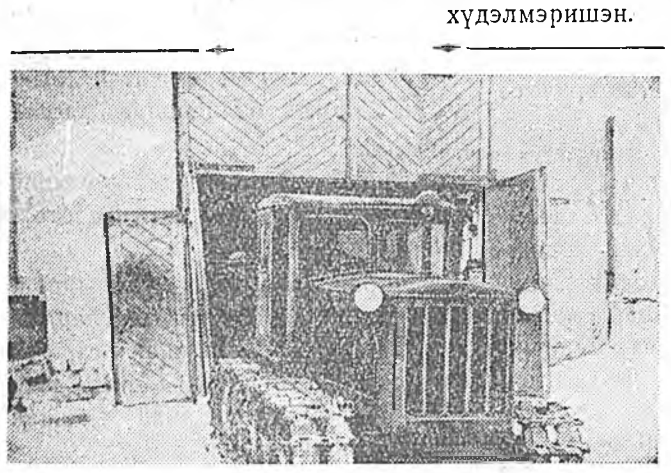
РТС-эй мастерской сооһоо заһабарилагдажа гараһан трактор адагынь 500 час соо һайнаар хүдэлхэ ёһотой. РТС-эй хүдэлмэрилэгшэд колхозуудай урда иимэ уялга абаһан байха юм. Тиимэһээ трактор, машина эрхим шанартайгаар заһабарилхые оролдонобди.

Бидэ табан хүн тракторай мотор заһабарилдаг узелда хүдэлнэбди. Нэгэмнай моторые задалжа байха уялгатай. Хоёр хүмнай мотор заһажа, холбожо байдаг. Нүгөөдэ хоёрнай бэлэн болоһон мотор хүйтэн, халуунаар хүдэлгэдэг, стенд дээрэ шалгажа үзэдэг юм. Сүлөөтэй сагтаа тэдэнэр мотор хабсаргадаг нүхэдтөө туһалдаг байна.

Моторой дээдэ хабхагай хаагдахаһаа урид, мүн моторой стенд дээрэ шалгагдаад байхада шалгагша-механик нүхэр Фомин ерэжэ, нягтаар харадаг, шалгадаг юм. Хэрбээ дутуу дунда юумэ олоо һаа голодог, дахин хүүлдэг байна. Теэд иимэ ушар мүнөө дээрээ манай узелда үзэгдөөгүй.

Заһабарилгаһаа гараһан тракторнуудые РТС-эй тусхай комисси шалгажа абадаг. Тэрэ комиссида РТС-эй директор, главна инженер, мастерскойе даагша, шалгагша-механик хабаадалсана. Тэрэнэй һүүлээр колхозой механик, бригадир, тракторист ерэжэ, заһабарилагдаһан тракторые тушаажа абадаг. Тиихэдээ колхозой механизаторнууд тон нарин нягтаар харадаг, шалгадаг юм. Эдэ бүгэдэ дээрэһээ харахада мүнөө жэл трактор, машина һайн шанартайгаар заһабарилагдана.

Н. Кушнарев, РТС-эй мастерскойн хүдэлмэришэн.



Үдэр бүри заһагдаһан трактор РТС-эй мастерской сооһоо гарана.

Техническэ хиналта хэрэгтэй

Колхозуудай худалдажа абаһан техникээ зүбөөр ашаглаха, заһабарилха хэрэгтэнь туһалхын тула Тарбагатайн РТС-эй дэргэдэ гүрэнэй техническэ-хиналтын гурбан инженер хүдэлдэг. Тэдэнэрэй тус бүридэнь дүрбэ-табан колхоз даалгагданхай. Колхозуудаараа ходо ябажа байхынь тулада инженер бүхэндэ тусхай автомашина үгтөө.

Минии дааһан колхозуудта заһабарилгын хүдэлмэри эмхитэйгээр ябажа байна. Колхоз бүридэ энэ хүдэлмэриие дүршэл ехэтэй, МТС-тэ үни удаан хүдэлһэн механигууд хүтэлбэрилнэ. Жэшээнь, түрүүндээ МТС-эй мастерскойе даагшаар хүдэлһэн нүхэр Филиппов «Рассвет» колхоздо ажаллана. Мүн «Октябрь» колхоздо иимэ мэргэжэлтэй механик нүхэр Хлебодаров хүдэлнэ. Бидэнэр дааһан колхозуудаараа саг үргэлжэ ябажа, заһабарилгаһаа гараһан трактор, машина шалгажа үзэдэг, муу шанартай байбалынь дахин заһуулдагбди.

Колхозууднай заһабарилгын хүдэлмэри хэхэ мастерской, гараж түхеэржэ, тэндээ станогуудтай, гагнуури хэхэ элдэб түхеэрэлгэтэй боложо байнхай. Тиимэһээ колхозууд заһабари багатай тракторнуудаа (моторһоо бэшыень), хүдөө ажахын машинануудые өөһэдөө заһабарилна.

Колхозуудта трактор, машина зүбөөр ашаглаха, нарин нягтаар хадагалха хэрэгтэ бидэнэр онсо анхаралаа табинабди. Мүнөө үедэ колхозуудай машина хадагалха хушалтатай сарайнуудые, тусхай хашаануудые барижа байнхай.

Заһагдаһан трактор, машиные тусхай комиссяар шалгажа абадаг байнабди. Тэрэ комиссида колхозой түрүүлэгшэнэр, агрономууд, механигууд, гүрэнэй техническэ-хиналтын инспекторнууд оролсодог юм. Иимэ комиссиин шалгаһан хойно трактор, машина заһабарилагдаа гэжэ тоологдоно.

Ю. Белоусов, гүрэнэй техническэ хиналтын инспектор.



«Дружба» колхозой комплексно-тракторна бригадын бригадирай орлогшо Агапей Евгеевич **Калашников** РТС-э заһагдаһан тракторые наринаар шалган абана.

Шэнэ оршон байдалда

Машинно-тракторна станцинуудые шэнэдхэн хубилгажа, техникые колхозуудта худалдаһанай эсэстэ колхозуудай ажахые саашадань хурданаар хүгжөөхэ зам нээгдээ.

Энээниие 1958 оной хүдэлмэриин дүн гэршэлнэ. Колхозууд өөһэдөө газарайнгаа, техникынгээ хүсэд эзэн болохолоороо, трактор, машинаяа бүтээсэ ехэтэйгээр, гамтайгаар ашагладаг болобо. Томо колхозуудта тракторно-комплексно бригаданууд, жэжэ колхозуудта тракторно-таряан ажалай бригаданууд эмхидхэгдэжэ, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдөөр дүршэл ехэтэй, техникэ мэдэхэ хүнүүд томилогдоһон байха юм. Эдэ бүгэдын ашаар колхозуудай ажал хүдэлмэри урагшатайгаар бүтэдэг болоо. Хабарай тарилга, ургаса хуряалга болон бусад хүдэлмэри энэ жэлдэ яһала эмхитэйгээр, богони болзорто үнгэргэгдөө.

Трактор, машина урдынхида орходоо нилээд бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг болоһон байна. Жэшээнь, «Искра», «Рассвет», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта условно трактор бүхэнөөр урда жэлэйхиһээ 40—60 гектар (условно гектараар) ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тиигэжэ эдэ колхозуудта условно трактор бүхэнөөр 500 гектар шахуу хүдэлмэри хэгдээ. Тиигэбэшье «Советская Россия», «Дружба», «Красный боец», Калининай нэрэмжэтэ колхозуудта тракторнууд бага хүдэлмэри хэһэн байна.

Колхозууд техникынгээ хүсэд эзэниинь болоходоо тэрэнээ зүбөөр харууһалха, ашаглаха гэжэ оролдоно. Тиимэһээ колхозууд, мүн РТС ерэхэ жэлдэ хүдөө ажахын хүдэлмэри һайнаар үнгэргэхын тула бүхы техникээ саг соонь, һайн шанартайгаар бэлдэхын түлөө тэмсэнэ. Байгша ондо РТС болон аймагай колхозууд нилээд олон трактор, машина заһабарилха юм. Хэрбээ урда жэлнүүдтэ энэ хүдэлмэриие гурбан МТС хэдэг байгаа һаа, мүнөө тэрэниие гансахан РТС-эй мастерской хангана. Тиимэһээ бүхы 150 трактор, 93 комбайн, 141 плуг, 176 сеялкэ болон бусад техникэ заһабарилагдаха. Энэ хүдэлмэреэ РТС болон аймагай колхозууд хэр зэргээр ябуулжа байнаб?

Эгээн түрүүн РТС-эй механигууд колхозой механигуудтай хамта бүхы трактор шалгажа үзөөд, али тракторые хаана заһабарилхаб гэжэ тодорхойлһон байгаа. Тиихэдээ заһабари ехэтэй, гол түлэб капитальнаар заһабарилагдаха тракторнууд РТС-эй мастерской соо заһабарилагдаха гэжэ шиидхэгдээ һэн. РТС-эй мастерской соо бүхыдөө 64 трактор, 15 тракторай, бүхы комбайнай мотор заһабарилагдаха гэжэ тодорхойлогдоһон байна. Тиигээд октябриин 3-да ажалшадай депутадуудай аймагай Советэй гүйсэдкомой заседани дээрэ энэ асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, трактор, машина заһабарилха тусхай график РТС, колхозуудта үгтэһэн байха юм.

КПСС-эй ЦК-гэй ноябриин Пленумэй шиидхэбэриие угаа ехэ баяр баясхалантайгаар угтажа, партиин XXI съезд дээрэ нүхэр Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, РТС-эй хүдэлмэрилэгшэд, колхозуудай механизаторнууд заһабарилгын хүдэлмэриие эмхитэйгээр ябуулжа, хүдөө ажахын машинын (плуг, сеялкэ, культиватор, борной гэхэ мэтэ) заһабарилгые шэнэ жэл гаратар, тракторай заһабарилгые съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр дүүргэхэ гэһэн социалистическэ уялга абаад, үсэд шангаар ажаллажа эхилһэн байна.

РТС болон колхозууд заһабарилгын хүдэлмэриие саг соонь эхилжэ, урагшатайгаар ябуулжа байнхай. Дүрбэдэхи кваргалда 72 трактор, 60 плуг, 60 сеялкэ заһабарилха аад, декабриин 20 болотор 84 трактор, 120 плуг, 150 сеялкэ заһабарилгаһаа гаргаба. Плуг, сеялкын заһабарилга шэнэ жэл гаратар бүрин дүүргэгдэхэ юм. Мүн энэ үедэ «ДТ-54» тракторнууд гол түлэб заһабарилагдажа дүүрэхээр хараалагдана. Заһабарилгые РТС-эй мастерской (даагшань нүхэр Укеев), «Советская Россия» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Хрулев), Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Рыбаков), «Искра» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Брянский) эмхитэйгээр ябуулна. «Советская Россия» колхоз 14 тракторайнгаа 11-ынь заһабарилаад байна. РТС-эй мастерской соо «ДТ-54» маркын 28 трактор, тракторай 6 мотор заһабарилагданхай.

Заһабарилгын бүхы хүдэлмэри РТС колхоз хоёрой хоорондо баталагдаһан договорой ёһоор ябуулагдана. Заһабарилагдаһан трактор болон моторой шанарай түлөө РТС сүм харюусана. Колхозууд трактораа, мотороо саг соонь РТС-тэ асаржа үгэхэ, заһабарилгада эрхим хүнүүдээ эльгээхэ уялгатай.

Запасной часть дутажа, механизаторнуудай абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ һаад ушаруулна. Шухала хэрэгтэй запасной часть олохын тулада РТС-эй дирекци ехэ сагаа гээнэ. Тиимэһээ РТС болон колхозуудта запасной частьнуудые таһалгаряагүй үгэжэ байхын тула «Главтракторосбыт» яаралтай хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найданабди.

КПСС-эй XXI съездые ажалай эрхим бэлэгтэйгээр угтахын тула манай механизаторнуудай абаһан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэнь лабтай.

П. Зайцев, РТС-эй директор.

Заһабарилга урагшатайгаар ябана

Манай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз гүрэнһөө 21 трактор, 14 комбайн болон хүдөө ажахын бусад машина олоор худалдажа абаһан байна. Энэ баян техникэ яһала бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдаа. Трактор, комбайн дээрэ олон жэлдэ хүдэлһэн, мэргэжэл ехэтэй механизаторнууд ажаллаа. Тиигэжэ мүнөө жэлдэ трактор бүхэнөөр урдынхиһаа нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байха юм.

Мүнөө үедэ колхозой механизаторнууд техникээ заһабарилна, мүн бусад хүдэлмэридэ ябалсана. Трактор, машинаяа өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилха аргатайбди. Ехэ-Куналейн МТС-эй болюулагдахада тэндэхи мастерскойе ехэнхи түхеэрэлгэтэйнь колхознай худалдажа абаа һэн. Тиимэһээ мастерской соомнай элдэб станогууд, приборнууд, моторой шанарые шалгаха стенд, хүндэ деталь үргэхэ түхеэрэлгэнүүд бии. Мүн электрын хүсөөр гагнуури хэхэ түхеэрэлгэшье байха.

Энэ арга боломжоёо хэрэглэжэ, колхозой 18 механизаторнууд ноябрь һараһаа тракторнуудаа заһабарилжа эхилээ һэн. Декабриин 20 болотор манай колхоз «ДТ-54» маркын 12 трактор, «КДП-35» маркын 1 трактор заһабарилаа. Мастерской соо үшөө гурбан трактор заһагдажа байна. Тиигэжэ шэнэ жэл гаратар хүдэлмэриһөө сүлөө байһан бүхы тракторнуудаа заһабарилжа дүүргэхэбди. Тэрэшэлэн сеялкэ, плуг, борной гэхэ мэтэ машина, зэмсэгүүд бүхыдөө бэлэн болонхой.

Заһабарилга дээрэ механизаторнуудай хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ; тэдэнэй хэһэн юумые шалгаха, хүдэлмэриин гурим наринаар сахиха шухала байна. Механизаторнууд үглөөнэй 8 часһаа үдэшын 5 час болотор хүдэлдэг. Хахад үдэр нэгэ часай туршада эдеэлдэг юм. Тракторай мотор заһабарилгада мэргэжэл ехэтэй тусхай хүнүүд хүдэлдэг. Бэшэ заһабарилгые трактористнууд өөһэдөө хэдэг. Заһабарилга дээрэ Петр Севастьянович Зеленкин, Иван Яковлевич Сазонов, Леонид Степанович Патрахин гэгшэд һайнаар хүдэлмэрилнэ.

Хүдэлмэриин шанарые намһаа гадна гүрэнэй техническэ-хиналтын инженер-механик шалгадаг. Тэрэ механик арбан хоногтоо заатагүй нэгэ удаа ерэжэ, бэлэн болоһон трактор, машина харадаг, туршадаг юм.

Заһабарилгаһаа гараһан тракторнуудаа бүтүү гараж соо байлганабди. Сеялкэ, плугууд газаахи сарай соо табяатай.

Комбайнуудаа һаяхан заһабарилжа эхилээбди. Саашадаа энэ хүдэлмэри түргэнөөр ябуулха зорилго табигдана.

Мастерской соо хүдэлжэ байһан хүнүүдэй ажалай түлөөһэн ажалта үдэрөөр гаргагдадаг. Тиихэдээ урдань МТС-тэ хэрэглэгдэдэг нормо болон түлбэриин хэмжээн баримталагдана.

Хүдэлмэридэмнай ямар дутагдалнууд бииб гэхэдэ, нэн түрүүн колхозой механизаторнуудтай техническэ һуралсал эмхидхэгдэнэгүй, механизаторнуудта эрилтэ үшөөл багаар табигдана. Колхозой правлени, партийна эхин организаци энэ хэрэгтэ һанаа амараар хандана.

Партиингаа XXI съездын хүндэлэлдэ манай колхозой механизаторнууд бүхы трактор, машинаяа, олонхи комбайнуудаа заһабарилжа дүүргэхэ байһаниинь сохомтой.

П. Болонев, колхозой механик.

Мастерскойһоо үдэр бүри нэгэ трактор гарана

Энэ жэл гол түлэб РТС-эй мастерской соо тракторнууд заһагдана. Тиимэһээ бидэнэр мастерскойгоо саг соонь заһабарилха шухала хэрэгтэй түхеэрэлгээр хангаха хэмжээ абаа һэмди. Зундаа мастерскойгоо һайнаар заһабарилжа, тэндэ нарин түмэр харгы табиһан байнабди. Запасной часть хадагалха типовой склад, заһабарилгада ябаха механизаторнуудай хамтын байра шэнээр баригдаһан байха юм.

Заһабарилгын эхилхын урда тээ мастерскойдо хүдэлхэ хүнүүд колхозуудһаа шэлэн абтажа, узелнуудта 25 хүн табигдаһан байна. Тэрэнһээ гадна 15 хүн мастерской соохи элдэб хүдэлмэридэ хабаадана. Заһабарилга залгаа-узловой аргаар хэгдэнэ.

Мастерскойдо ороһон тракторые задалха хүдэлмэридэ гурбан хүн хүдэлдэг. Хажуугаарнь тэдэнэр тракторай дали, капот, кабина заһаха уялгатай. Хоёрдохи узелда нэгэ хүн табигданхай. Тэрэ бүхы деталь угаадаг, блогуудай головко, вентилятор заһабарилдаг. Гурбадахи узелда табигдаһан гурбан хүн тракторай хойто мост, бортовой передача, рулевой управлени тааруулдаг. Дүрбэдэхи узелда коробкын передача, холбоогой муфт, трактористын зөөлэн һуури заһагдадаг. Энэ хүдэлмэриие нэгэ хүн бүтээдэг байна.

Мотор заһабарилга, тэрэниие хүйтэн, халуунаар хүдэлгэхэ, туршаха хүдэлмэри эгээн харюусалгатай. Энээндэ мэргэжэл ехэтэй табан хүн ажалладаг. Долоодохи узелда нэгэ хүн хүдэлжэ, поршниин бүлэг, тоһоной насос заһадаг. Удаадахи узелда шэнгэн түлишын насос, тракторые носоодог двигательнүүд заһагдадаг. Энээниие нэгэ хүн хангадаг юм. Юһэдэхи узелда бүхы электротүхеэрэлгэ заһагдадаг, слесарна хүдэлмэри хэгдэдэг. Эндэ баһал нэгэ хүн табигданхай. Арбадахи узелда табигдаһан нэгэ хүн радиатор заһабарилаад байха уялгатай. Үшөө дүрбэн хүн бүхы узелнуудта бэлдэгдэһэн детальнуудые холбожо, трактор хабсаргадаг, ролигуудые, мүн заладаг мөөрэнүүдые заһабарилдаг, бэлэн болгоһон трактораа ябуулжа, хүдэлгэжэ туршадаг. Эгээн һүүлшын узелда табигдаһан хоёр хүн тракторай детальнуудые узелнуудта абаашажа үгөөд, бэлэн болоошыень асардаг, складһаа шэнэ частьнуудые зөөдэг юм. Иимэ уялгатай хүнүүдэй байхада узелда хүдэлөөшэд асарагдаһан детальнуудые һанаа амар заһаад лэ байдаг. Гадна мастерской соогуур олон хүн иишэ тиишээ гүйлдэдэггүй. Иигэжэ 12 узелда 25 хүн хүдэлдэг.

Узелнуудта хүдэлөөшэд хододоо ажалтай байдаг, үдэрэйнгөө даабариие хүн бүхэн 110—120 процентһээ дээшэ дүүргэдэг заншалтай. Заһабарилга дээрэ хүдэлдэг олохон хүнүүд хоёр нормо дүүргэдэг болонхой.

Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, нэн түрүүн мүнөө жэлэй заһабарилга дээрэ залгаа-узловой арга хэрэглэгдэнэ. Задалагдаһан тракторай рама тусхай тэргэ дээрэ тодхогдожо, түмэр рельс дээгүүр ябажа, мастерскойн нэгэ талаһаа нүгөө талада гарахадаа бүтэн трактор болошодог. Тэрэ рельс дээгүүр 6—7 тракторай рама нэгэ доро ябажа байдаг. Тракторай рама мастерскойн нэгэ захаһаа нүгөө заха хүрэтэрөө 6—7 үдэр ябадаг. Тиимэһээ үдэр бүри мастерской сооһоо нэгэ трактор заһагдажа гарадаг. Декабриин түрүүшын хорин хоногто хүдэлмэриин үдэр бүри нэгэ трактор заһабарилжа шадаһан байнабди.

Гадна заһабарилга дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын, мастерской соохи ажалые гуримтайгаар ябуулхын тула түрүүшын ээлжээндэ эгээн ехэ заһабарилгатай, нэгэ адли маркын тракторнуудые заһаха гэжэ шиидээ һэмди. Манай РТС-тэ «ДТ-54» маркын 105 трактор заһабарилагдаха юм. Энэмнай бүхы тракторай 70 хубинь болоно. Тиимэһээ бидэнэр гансал «ДТ-54» маркын тракторнуудые заһабарилжа байнабди. Удаань «Беларусь» тракторнууд (хамта 28 трактор) заһагдаха. «ДТ-54» тракторнууд гол түлэб шэнэ жэл гаратар сүм заһабарилагдаха.

РТС-эй механигууд заһабарилгые эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулна. Узелнуудта заһагдаһан детальнуудые шалгагша-инженер наринаар хаража абадаг.

Ерэхэ долоон жэлэй түрүүшын жэл—1959 ондо газар тариалангай хүдэлмэриие эмхитэйгээр ябуулхын тула бүхы техникээ богони болзорто, эрхим шанартайгаар заһабарилха дүүрэн аргатайбди, заһабарилхашьебди.

А. Кузьмин, РТС-эй главна инженер-механик.



Дизельнэ тракторай түлишын аппаратурые заһабарилхадаа үдэртөө хоёр нормо дүүргэдэг механизатор Андрей Куприянович **Григорьев** ажаллажа байна.

Техникэ бэлэн болобо

Манай «Дружба» колхозой хоёрдохи тракторна комплексно бригадада 3 «ДТ—54», нэгэ «Беларусь» бии. Һүүлэй мэдээгээр «ДТ—54» тракторнууд, сеялкэ, плуг, культиватор, лущильник, борнойнууд хүсэдөөр заһагдажа дүүрээ. Эдэ трактор, машинанууд хэзээшьегүй хүдэлхөөр бэлэн. Тракторнууднай РТС-эй мастерской соо, хүдөө ажахын машинанууд колхоздо заһагдаһан байна. Заһабарилгын шанар һайн. Заһабарилагдаагүй үлэһэн «Беларусь» фермэ дээрэ ажаллана.

Колхозоймнай хэдэн трактористнууд РТС-эй мастерскойдо хүдэлнэ, заримань курсада һурахаяа ошонхой. Үлэгшэ механизаторнууд элдэб машина заһабарилна. Комбайнууднай моторһоо бэшэниинь колхоз дээрээ заһабарилагдахаар хараалагдана.

РТС болон колхозуудта запасной часть үгэхэ гурим зүбөөр табигданхай гэжэ һанагшаб. РТС-эй складһаа запчасть абаха тусхай график колхоз бүхэндэ хүргэгдэнхэй. Тэдэ частьнууд колхозой складта асарагдажа, колхозой механигай гар табилгатай саарһанай ёһоор трактористда үгэдэг. Тиихэдээ хуушарһан запчасть тушаагдаха ёһотой.

Гэбэшье РТС-эй зүгһөө колхозой бригадирнуудта техническэ туһаламжа, заабари багаар үгтэнэ. Маниие суглаа зүблөөндэ, семинарта үсөөн уридаг. Теэд иимэ туһаламжа манда тон хэрэгтэй байна.

А. Калашников, колхозой тракторно-комплексно бригадын бригадирай орлогшо.



РТС-эй дэргэдэ эмхидхэгдэһэн курсада трактористнууд шэнээр һургагдажа байна.

Трактористнуудые һурганабди

МТС-үүдые хубилгажа, колхозуудта хүдөө ажахын техникын худалдагдаад байхада мэргэжэл ехэтэй механизаторнуудые бэлдэхэ асуудал тон шухала болоно. Тиимэһээ РТС-эй хүтэлбэрилэгшэд, инженер-механигууд колхозуудаар ябажа, механизаторнуудта туһалдаг.

Байгша ондо колхозуудта трактористнуудай дутамаг байһые хараадаа абажа, РТС-эй дэргэдэ трактористнуудай дүрбэн һарын тусхай курса эмхидхэхэ гэжэ шиидэһэн байгаабди. Мүн энээн тухай колхозой хүтэлбэрилэгшэдшье асуудал табиһан байха. Иимэ курсын нээгдэхэдэ һураха дуратайшуул яһала олон байгаа. Тэдээн сооһоо шэлэжэ, 6 класс дүүргэһэн 34 хүбүүдые абаабди. Тиигээд курсамнай байгша оной декабриин 1-һээ хэшээлээ эхилээ һэн.

Курсада һурагшад үдэртөө 4 час соо теори үзэдэг, 4 час соо РТС-эй мастерскойдо практика гарадаг байна. Тэдэнэртэ РТС-эй дүршэл ехэтэй инженер-механигууд ном заадаг, бодото ажалда һургадаг юм. Курсын программа 4 һарын туршада дүүрэжэ, хабарай тарилгын эхилхэ үеэр 30 гаран трактористнууд бэлдэгдээд, колхозуудта эльгээгдэхэ болоно бшуу.

РТС-эй дэргэдэ эмхидхэгдэһэн курсанууд тусхай училищида орходоо алишье талаараа һайн, гүрэнэй мүнгэ багаар гаргашалха байна. Хэрбээ тусхай училищида нэгэ трактористые һургажа гаргахын тула 5—6 мянган түхэриг гаргашалагдадаг һаа, РТС-эй дэргэдэ һураһан трактористда минил 400 түхэриг гаргашалагдаха байна. **Минии һанахада саашадаа механизаторнуудые һургаха курсануудые имагтал РТС-үүдэй дэргэдэ эмхидхэбэл зохистой.**

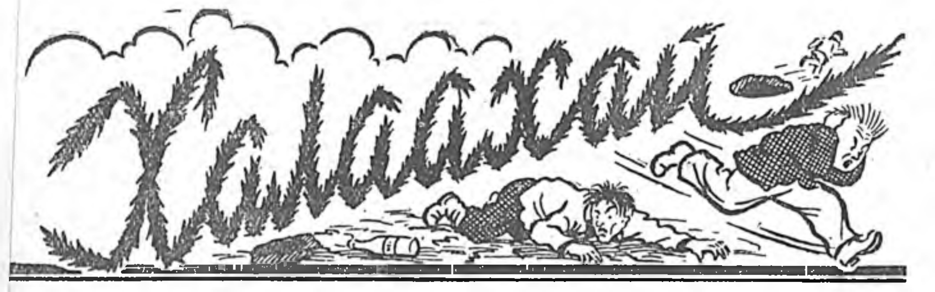
Курсантнууднай һуралсалдаа ехэ хэшээлтэйгээр хандана. Заһабарилгын үедэ РТС-эй мастерской соо орожо хүдэлхэдөө тэдэнэр практика һайнаар гарана.

Д. Кушнарев, трактористнуудай курсые даагша.



Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гараж соо заһабарилагдаһан тракторнууд жэрылдэнэ.

Б. Гылыковэй фотонууд.



КЭЖЭ МҮНГЭ ҮБЭРШЭЛХЭҺӨӨ ЖЭРХЭДЭГГҮЙ ЖОЛООШО

Ториин аймагай харгыгаар тооһон дэгдэнэ...

Наратай сэлмэг нэгэ үглөөгүүр. Нарын тосхонһоо Городок хүрэтэр ашаанай таксигаар аяншалха таламаан намда һаяхан дайралдаба бэшэ. Кабинаһаа тархяа бултайлгаад, харгын хажуугаар ябаһан зониие «хайшаа ошохотнайб, наашаа һуугыт» гэхэ мэтээр жолоошомнай уриба.

«Ямаршье һайн хүн гээшэб, ямбархаха тумархахашьегүй» гэжэ гэнэн би досоогоо шэбшэн һуубаб. Харин тэдэ зониинь харахашье дурагүй, ондоо машинын ерэхые хүлеэн үлэнэ.

Зарим нэгэниинь: «Мэдээжэл Митя ха юм даа»—гэлдэнэ. Теэд гансал би тэрээн тухай юушье мэдэхэгүй хүн байшооб.

Закаменай аймагай Цакир тосхоной ажалшан Ц-Д. Хубункова, Харацай тосхонһоо ябаһан Воганова, Михайловка тосхонһоо һууһан Д. Намсараев, Д. Шагдуров, И. Яньков гэгшэдһээ асуухадам, ама хэлэндэ багташагүй, шэхэнэй үзүүртэ дуулдаагүй юумэ дуулгаба. Энэ харгыгаар ябагшад 9 түхэриг 15 мүнгэнэй орондо 10 түхэриг, 6 түхэриг 45 мүнгэнэй орондо 7 түхэриг, 11 түхэриг 45 мүнгэнэй орондо 12 түхэриг түлэхэ баатай болонхой. «Юун гээшэб, али алдуу эндүү гээшэ гү?» гэһэмни, дээрэлхүү бүдүүлиг абари зантай жолоошо Дмитрий Корнаковой ааша гээшэ гэбэ.

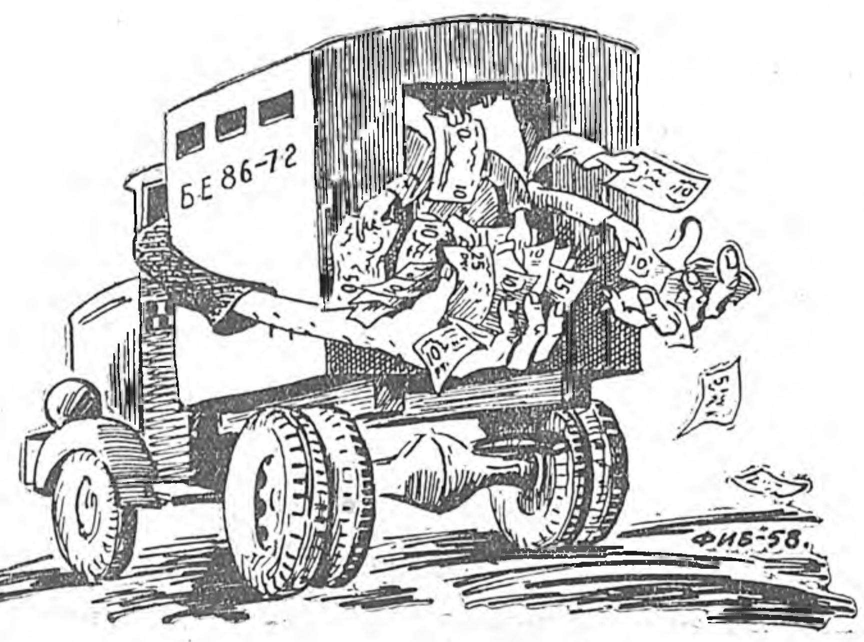
Үлэһэн мүнгыень үгыта гэхэдэ, үнөөхи жолоошымнай нюур шарай танихаар бэшэ, сухал хорондоо сухигар болошоно:

— Шэрэжэ ябаһандам һайн гэжэ һанагты. Шэдэжэрхёо һаамни, харгы дээрээ бүхэли үдэр хамараа хаража һуухат,— гэжэ убайгүйгөөр урдаһаатнай зандаржашье магадгүй.

...Ториин харгын тооһон дэгдэнэ. Тэрэл харгыгаар БЕ 86—72 гэһэн номертой ашаанай таксигаар жэжэ мүнгэ үбэршэлхэһөө жэрхэдэггүй Дмитрий Корнаков гүйлгэнэ.

Торидо байгаа ГАИ-гэй түлөөлэгшын харгы дээрэ гаража, баруун гараа үргэн, тэрэ машиные байлгахаар саг болоо бэшэ гү?

Д. Бальжанов.



Пассажирнууд:
Үлүү абаһан мүнгэеэ
Үтэр һөөргэнь үгэгты!

Корнаков:
Шэмээ абля гарагтылши!
Шэдэжэрхихэб машинаһаа!

Загаһашадай хүсэл

Доодо Ангарскын загаһанай комбинадай коллектив валовой продукци гаргаха жэлэйнгээ даалгабарииие болзорһоонь урид декабриин 10-да дүүргэһэн байна. Комбинадай загаһашадай бригаданууд декабриин 10-да жэлэйнгээ түсэбтэ орходоо 18 процент ехэ загаһа гүрэндөө тушаагаа.

Үбэлэй шэрүүн хүйтэнэй болобошье, комбинадайхид загаһа улам ехээр барина. Аймагай Соведэй депутат, бригадир нүхэр В. Суходоевой бригадынхид социалистическэ уялгаяа дүүргээд, 1958 оной түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 450 центнер ехэ загаһа тушааба. Ю. Соляхутдиновай бригадынхид уялгаяа мүн лэ үлүүлэн дүүргэжэ, 1958 оной түсэбһөө гадуур 324 центнер эрхим шанартай загаһа гүрэндөө тушааһан байна. Доодо Ангарскын загаһанай комбинадайхид жэлэй дүүрэтэр үшөө олон центнер загаһа тушааха хүсэлэнтэй.

А. Нагаслаев.

Һайнаар хүдэлмэрилдэг наймаалагша

Тарбагатайн аймагай Куйтунэй сельпогой «Заветы Ленина» колхозой дэргэдэхи магазинай наймаалагша Родионова хүдэлмэреэ зүбөөр табижа, худалдан абагшадай эрилтэ дүүрэнээр хангана. Магазинда хубсаһан, эд бүд, эдеэ хоолой зүйл хододоо байдаг. Тэдэнь тон эмхитэйгээр, үнэ сэнгынь харуулагдан табигданхай.

Мүн магазин хүдөө ажахын продукт, түүхэй эд бэлэдхэхэ, хэрэгһээ гараһан түмэр суглуулха талаар бага бэшэ амжалта туйлаһан байна. Нүхэр Радионова эд бүд худалдаха, гэшүүдые кооперацида хамжуулха даалгабаряа мүн лэ дүүргээ.

Д. Колмаков.

Эрхим тахяашан

Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой тахяашан Сультум Ванданов тахяа олоор үсхэбэрилдэг, олон үндэгэ абадагаараа аймагай тахяашадай дунда шалгарна. Нүхэр Ванданов энэ жэлдэ тахяа бүхэнһөө 100 үндэгэ абаха гэһэн уялга абаһан аад, ерээд үндэгэ абажа, һайн үрэ дүн харуулба.

Ц. Гомбоин.

Тобшохоноор мэдээсэхэдэ...

☆ **«Улаан малшан» колхоздо (Аха) ашаанай автомашинын, тракторай байха шэнэ гараж баригдаба.**

П. Жужаев.

☆ **Хэжэнгын аймагай «Победа» колхозой медпунктын фельдшер Балжитма Анандуевна Доржиева олон жэлдэ һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнгээ түлөө БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар һаяхан шагнагдаа.**

Энэ колхозой 1-дэхи комплексно бригадада худаг малтагдажа, эндэхи айлнууд болон мал уһаар гүйсэд хангагдаба.

Д. Гунсынов.
Б. Дандаров.

☆ **Улан-Удын багшанарай институдай 2-дохи хамтын байрын студентнэр гэр байраяа сэбэрлэхэ, түлихэ хүдэлмэри өөһэдөө хэдэг болоо. Хүбүүд түлеэ хахалжа, пеэшэнээ түлинэ, басагад полоо угаадаг болонхой.**

А. Бадмаев.

☆ **Забайкальска ангай совхозой хүдэлмэришэд 1958 ондо амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ гараба. Халтар хара үнэгэд, норконуудые олоор гүлгэлүүлһэнэйнгээ ашаар гүрэндэ ехэ олзо доход оруулжа байна. Гансахан ноябрь һарада үнэгэнэй, норкын хэдэн мянган арһан тушаагдаба.** **Н. Романов.**

Болоһон ушар

Энэ ушар үнгэрэгшэ намар болоо. «Советская Россия» колхозой гэшүүн Роман Петров һамгантаяа ажалдаа гараһан байба ха. Хоёр наһатай хүбүүниинь хүгшэн эжытэеэ гэртээ байгаа.

Үдэшын долоон саг багта хүгшэн эжынь газаашаа гаража, хэдэн минута боложо ерээ гэхэ. Ерэн гэхэдэнь, үхибүүниинь гэртээ үгы байба. Түрэлхидэйнь хүбүүгээ хаа хаагуур бэдэрбэшье һаань, яашье олдобогүй.

Нэгэ хэды болоод,

Ухибүүн үгы болоод олдобо

Петровтоной хүршэ айл хүбүүень оложо, гэртэнь асараа. Тугалаа бэдэржэ ябаһан тэрэ айлайхи гэрһээ километр болохо газарта, үндэр шулуун хада дээрэ заахан хүбүүнэй байхые хараһан байгаа. Үхибүүн ехээр айшаһан байба. Энэ үндэр хада дээрэ ехэшье хүн арайхан гэжэ гарадаг. Юуб гэхэдэ, шулуун эгсэ дабаа дабажа, Жиримка горхые гаталжа, гурбан хорёо, хашаа абиржа, тэрэ хада дээрэ гаража боломоор юм.

Бага үхибүүнэй иимэ үндэр хада дээрэ хайшан гээд гараһаниинь хүсэд мэдэгдээгүй. Харин талын бүргэд үхибүү бариад ниидэшэһэн байгаа ха гэжэ тухайлагдана.

Талын бүргэд үхибүү бариад ниидээ гэжэ эндэ дуулдадагшьегүй һаа, харин үхибүүндэ добтолхонь үээгдэдэг байгаа.

Дээдэ Жэрэм,
Тарбагатайн аймагай
«Победа» газетэһээ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ДРВ-гэй правительствын дурадхалнууд

ХАНОЙ, декабриин 26. (ТАСС). ДРВ-гэй премьер-министр Фам Ван Донг Урда Вьетнамай президент Нго Динь Дьемдэ декабриин 22-то ното эльгээгээ. Ороной хоёр хубиин хоорондохи харилсаа һайжаруулха зорилгоор хэдэн таатай шэнэ дурадхалнуудые энэ ното соогоо оруулһан байна. Мүнөөдэр болоһон пресс-конференци дээрэ Вьетнамай, хариин оронуудай журналистнуудта тус нотын удха соносхогдоһон байха юм. Доро дурсагдаһан асуудалнуудые зүбшөөд, хэлсээ баталхын тулада хоёр талын бүрин эрхэтэй түлөөлэгшэдэй бүри һаяар уулзахыень Вьетнамай Демократическа Республикын правительство Урда Вьетнамай засагаархидта дахяад дурадхаа:

1. Урда, мүн Хойто Вьетнам ямаршье сэрэгэй бүлэглэлдэ орохогүй, өөһэдынгөө арминуудта хариин оронуудай сэрэгэй хүнүүдые хэрэглэхэгүй, сэрэгэй шэнэ базануудые байгуулхагүй, хуушануудыень үргэдхэхэгүй тухай.

Хоёр талын зэбсэгтэ хүсэнүүдэйнгээ тооё сэрэгэй гаргашые хороогоод, хүн зонойнгоо энхэ тэниглэн байдалые һайжаруулха, болбосоролые дээшэлүүлхэ зорилгоор экономическа, социальна хэрэглэмжэнүүдтэ бүри ехэ мүнгэ һомолдог болохо тухай.

2. Экономическа хүгжэлтэеэ түргэдхэхын, Вьетнамай хоёр хубиин хүн зоной байдал һайжаруулхын тулада нютаг нютагтаа бүтээгдэдэг эд бараа хоёр талын андалдан абалсадаг болохо тухай.

3. Хэлсээ хэхэдэ таарамжатай эрхэ байдал бии болгохын тулада дайн байлдаа, мүн Хойто болон Урда хубинуудай хоорондо хёмороо һүжэрөөхэ зорилгоор хэгдэдэг али бүхы идхалгануудые хоёр талын хорихо; тиихэтэй хамта эб найрамдал хангаха, арадуудайнгаа нэгэн һаналтай байжа ороноо нэгэдүүлхэ талаар ойлгууламжын хүдэлмэри шангадхаха гэһэн уялгануудые хоёр талын абаха тухай.

4. Вьетнамай хоёр хубиин хоорондо ябалсадаг болохын тула соёл культурын, научна, экономическа, спортивна организацинуудта делегацинуудые бэе бэедээ эльгээлсэжэ, дүй дүршэлөө халан абалсахыень хоёр тала зүбшөөхэ; оронойнгоо нүгөө хубида байһан түрэл садандаа айлшалхыень эхэнэрнүүд болон хүүгэдтэ зүбшөөхэ тухай.

Эдэ дурадхалнуудые бэелүүлгэ ороной хоёр хубиин хүн зоной эрилтэдэ тааралдаха, Зүүн Урда Азида, мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха хэрэгтэ туһалха байна. Хойто, Урда талын засагуудай хоорондо иимэ хэлсээнэй баталагдаад байгаа һаань, бүхы ороноймнай хүн зон баяртайгаар угтажа дэмжэхэ, мүн дэлхэйн эрхэ сүлөөдэ дуратай арадууд һайшааха байгаа гэжэ ното соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Вьетнамые нэгэдүүлхэ зорилгоор Урда талын засагаархидай тодорхой дурадхалнуудые оруулаа һаань, ДРВ-гэй правительство зүбшэн хэлсэхээр хододоо бэлэн байна гэжэ нотын түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ.

Нидерландын компартиин XIX съезд нээгдэбэ

АМСТЕРДАМ, декабриин 26. (ТАСС). Нидерландын коммунистическэ партиин XIX съезд Голландиин ниислэл хото—Амстердамда мүнөөдэр нээгдээ.

Съезд гурбан асуудал хэлсэхэ: КПН-эй ЦК-гэй политическэ тоосоон (элидхэлшэ КПН-эй ЦК-гэй генеральна секретарь нүхэр Пауль де Гроот); партиин шэнэ Уставые баталалга (элидхэлшэ ЦК-гэй секретарь нүхэр Хукстра); ЦК-гэй шэнэ составые һунгалга.

Съездэ 300 шахуу делегат, айлшад хабаадалсана.

КПН-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр Гарри Ферге съездын делегадуудта хандан үгэ хэлээ. Съездын үмэнэ табигдажа байһан зорилгонууд тухай тобшоор хэлээд, Советскэ Союзай, Хитадай Арадай Республикын, социалистическэ бусад оронуудай аха дүү коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай, тэрэшэлэн Индонезиин коммунистическэ партиин делегацинуудта съездэ ерэхэ зүбшөөл үгэхэһөө Голландиин засагаархидай арсаһые ехээр буруушаажа байһанаа делегадуудай зүгһөө элишэлэн мэдүүлээ.

КПН-эй генеральна секретарь нүхэр Пауль де Гроот ЦК-гэй политическэ тоосоо хэһэн байна.

Съездын хүдэлмэри декабриин 29 хүрэтэр үргэлжэлхэ.

Алжиртахи дайн байлдаан

КАИР, декабриин 26. (ТАСС). Алжирай Национально-сүлөөрэлгын армиин верховно командованиин коммюнике мүнөөдэр эндэ толилогдоо. Тэрээнь соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Декабриин 20-һоо 22 хүрэтэр Национально-сүлөөрэлгын армиин частьнууд Франциин колониальна сэрэгүүдтэ 22 дахин добтолго хээ, далда газарһаа Франциин сэрэгүүдые таба дахин гэнэдхэжэ буудаа, мүн Франциин сэрэгүүдтэй долоо дахин болоһон байлдаанда хабаадаа.

Алжирай партизанууд дайсанай сэрэгүүдтэ 20 дахин гэнтын добтолгонуудые хээ.

Эдэ байлдаануудай үедэ Франциин талаһаа 334 хүн алуулаа, 74 хүн шархатаа. Франциин сэрэгэй нэгэ самолёт буудуулан унаа, нэгэ танк, 18 сэрэгэй ашаанай машина усадхагдаһан байна.

25 француз, мүн хүлһэнэй солдадууд Алжирай Национально-сүлөөрэлгын армиин тала руу ороо.

Олон буу зэбсэг, ехэ һомо хэрэгсэл абтаа.

Советскэ Арми илалтануудай зам нээжэ үгөө

ПХЕНЬЯН, декабриин 26. (ТАСС). Корейн арадые сүлөөлхэ, тэрээндэ туһаламжа үзүүлхэ һайн һайхан үүргэ дүүргэһэн баатарлиг Советскэ Армиин Корейһээ түрэл ороноо бусаһаар 10 жэл гүйсэһэнэй гайхамшагта ойе КНДР-эй хэблэл болон олониитэ мүнөөдэр үргэнөөр тэмдэглээ. «Эб найрамдалай агууехэ түшэг тулгуури», «Баатарлиг Советскэ Армиин үхэлгүй мүнхэ габьяа дэлхэй дээрэ хэтын хэтэдэ толотон байг лэ», «Советскэ Армиин нээжэ үгэһэн агууехэ илалтануудай зам» гэһэн гаршагуудтайгаар центральна газетэнүүд түрүү бэшэгүүдые, редакционно статьянуудые мүнөөдэр толилоо.

Энэ үдэрые тэмдэглэжэ байхадаа Корейн бүхы арад Советскэ Армида, совет арадта хизаарлашагүй ехэ баясхалан хүргэнэ.

Советскэ Арми сүлөөлэгшэ байхаһаа гадна, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ гүрэнэй арми, марксистско-ленинскэ партияар хүмүүжүүлэн хатуужуулагдаһан арми, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта хизаарлашагүй үнэн сэхэ арми байһан хадаа Корейн хойто талын хубида байха бүхы үе соогоо өөрынгөө демократическа, бэеэ даанхай гүрэниие байгуулхын түлөө Корейн арадай үнэн зүб тэмсэлдэ һайн һайхан туһаламжа үзүүлдэг байгаа гэжэ «Минчжу чосон» газетэ түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

Социалистическэ байгуулалтада туйлаһан амжалтануудаа тэмдэглэхэ бүридөө Корейн арад Советскэ Арми, совет арад тухай хододоо дурдадаг юм. Тэдэнэй һайн һайхан туһаламжын ашаар манай амжалта бүхэн туйлагдана гэжэ «Минчжу чосон» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Эрхим һайн буу зэбсэгээр хангагдаһан Советскэ Арми совет арадай амгалан ёһоной, зохёон байгуулхы ажалые найдамтайгаар хамгаалхаһаа гадна, уласхоорондын эб найрамдал болон аюулгүй байдалые хёрхоор сахижа байдаг гэжэ газетэ мэдүүлнэ.

Нью-Йорк хори шахуу үдэр соо газетэгүй байна

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 26. (ТАСС). Америкын тон томо город болохо Нью-Йорк 17 хоног соо газетэгүй байна. Газетэ зөөгшэдэй забастовкын үргэлжэлжэ байһан дээрэһээ Нью-Йоркын 10 томо газетэ, тэрэ тоодо «Нью-Йорк таймс», «Нью-Йорк геральд трибюн», «Дейли миррор», «Дейли ньюс» болон бусад газетэнүүд урда мэтэ гаранагүй. Газетэ зөөгшэд салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, коллективнэ договор баталха эрилтэ хэнэ.

В. ДОКОЛЕВ

БУЛГАШАН

КОНКУРСДО

ОЧЕРК

Үндэр хадын саанаһаа самолет гэнтэ гаража ерэбэ. Аэродром дээгүүрээ эрьен алдаад, газар руу шэглэмсээрээ аалида аалидаһаар, «Т» үзэгэй хажууда мөөрөөрөө халта саһа бурьюулан, ойро зуура урагшаа дүүлиһэнэй удаа, үдэшын наранай туяада тудагдан ялалзаһаар «ЯК—12» яг тогтошобо. Үхибүүдээ үргэһэн һамгад, хүдэр шинраг эрэшүүл, залуушуул самоледто туласа ошожо, хажуу талынь багахан сонхоор «өөрынгөө» хүниие харахаяа зүдхэнэ... Тэдэмнай ангуушад байба.

Ангай арһа абадаг пунктда буржагар хара һамбайтай, набтархан бэстэй ангуушан үглөөгүүр орожо ерэбэ. Костюмынь сайбар хүхэ үнгэтэй, һудалтай эрээн галстуктай. Амһарыень бүхэлжэ уяһан, улаан туламтай юумэ баруун гартаа баринхай.

—Сайн, Аркадий Пантелеймонович!

—Сайн, сайн. Валерий Павлович, амар амгалан бусаһандаш баяртайб!

—Хүрөөш даа.

—Зай, хэр ехэ олзотой бусабат?—гэжэ участогай начальник нүхэр Елизов асууба.

—Дунда зэргэ даа. Энэ жэлдэ һамар, алирһа, нэрһэн хомор байгаа. Саһан ехэ унанхай. Юрэдөөл бидэшье, булгадшье мэгдэһэн байхабди.

—Теэд хайшан гэхэб даа. Олзо омогоо дэлгыш даа,— гэжэ хэлэхэ зуураа, Аркадий ангай арһа абадаг данса саарһаяа гаргаад, һэхэжэ оробо.

Валерий улаан туламайнгаа уялаа тайлажа, уруунь харуулаад, стол дээрэ һэжэрсэгээбэ. Ангай арһа абадаг хүнэй урда булганай, хэрмэнэй, үенэй, һолонгын арһанууд адхаржа, задархадаа—обоо хүбөө болошобо.

—Даруу зантай хүбүүн байбалши,—гэжэ Аркадий дуугараад, арһануудые түрэл түрэлөөрнь илгана.. Ангай арһа абадаг хүн яарадаггүй зантай. Тэрэл гуримаар Аркадий арһан бүхэниие һөөргэ руунь эрьелдүүлнэ, үһэ нооһыень үлеэжэ үзэнэ, заабари заршамаа дахин дахин харана. Тингэһэнэй удаа: «Валерий, энээхэн булган дэгэлэй заха болохоор, 540 түхэригтэ» гэхэдэнь, ангуушан үгэ дуугүй үгэһэн сэнгыень зүбшөөнэ. Зарим арһадые ангуушан гараараа барижа үзөөд, өөрынгөө сэн дурадхаад, баһал байжа байна...

Булган шэнги үнэтэй сэнтэй ангай арһа абаха, тушааха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ юм. Хэдэн жэлдэ хүдэлжэ, дүй дүршэл ехэтэй болоһон албанай хүн ангуушан хоёр бага зэргэ арсалдан алдажа байжа наймаасалдахадаа, арһа гол түлэб зүбөөр сэгнэжэ болодог.

Аркадий Валерий хоёр арһануудаа үни удаан ганса гансаарнь сэгнээд, хэдэн олон квитанци бэшэбэд.

—Нүхэр, абаха мүнгэнш айхабтар ехэл. Суутай ангуушадһаа дортохогүй ехэ арһа тушаабаш. Олзотой омогтой агнуури хэһэндэш, ажалай амжалта туйлаһандаш баясанаб,—гээд Аркадий баруун гараа һарбайба. Тиихэдэнь Валерий баяртайгаар урдаһаань хараад, гарыень барижа: «Хүрөөш даа, нүхэрни» гэбэ. Хармаан халааһандаа багтахаа болиторнь мүнгэеэ хээд, Валерий тэндэһээ гараба.

Үдэшэлэн үнинэй ангуушан Матвей Тихоновичтэй сугтаа Валерий Мордоновойдо ошобобди. Багахан аад, зосоогоо һаруул сэбэр байрадань электрын гал яларжа, ПВЗ-гэй уран һайханай бүлгэмэйхидэй концерт Улан-Удэһээ дамжуулагдажа байба. Валерий шэнэхэн диван дээрээ һууна, Стасик хүбүүниинь шэб шэнэхэн велосипедээр гэр соогуураа табилуулна, һамганиинь пеэшэнэйнгээ хажууда юуб даа шанажа байна.

—Сайн, булгашан!—гээд бидэнэр гансата шахуу мэндэшэлбэбди.

Хүниие хүндэлхэ сэдьхэлтэй гэрэй эзэн һууриһаа һуга харайн бодоод, кухни сооһоо хоёр стул асаржа табимсаараа, хоёр альгаяа дэлгэн, һуухыемнай уриба:

—Хүндэтэ айлшад, дээшээ һуугыт. Эхинһээ эсэстэнь хүрэтэр хөөрэлдэе...

Удаань кухни руугаа ошобо.

—Тон залуухан хүн ха юм. 33 булга баряа. Булган гээшэ мэхэтэй, сүлхэ ан, тэрээниие хүн бүхэн алажа шадахагүйл,—гэжэ Матвей Тихонович дуугараадхиба.

Уданшьегүй Валерий кухни сооһоо гаража, бидэнтэй хамта столдо һуугаад, аалихан асууба: «Матвей Тихонович, энэ жэлдэ олзо омогоор ямар ябанат?»

—Наһан ошонтоо. Хүлни муудаа, нюрга һээрни хүшэлдэнэ, нюдэнэйм хараса һуларшоо. Ойн оёроор ехэшье ябаагүйб даа. Эгээл ингэжэ үбгэн залуу хоёр ангуушадай хөөрэлдөөн эхилээ һэн.

—Энэ үбэл урьха, занга, хабхаан олоор табяаб. Тэдэнээ ходо эрьехэ, үесэнь һэлгүүлхээр байдаг,—гэжэ Валерий хэлэнэ.

—Юугээр үеэ хэнэш?

—Элдэб юумээр хэнхэйб. Гашалһан загаһаар, торхируугай, мориной мяхаар, һамараар... Юрэдөө бултаарнь туршагдаа. Ангай мяхаар үеэ хэхэдэ булган баригдадаг байгаа юм. Булганай барижа эдидэг багахан ангай субаса дээрэ хабхаан табихада баһал һайн. Намартаа «Байгал» нохоймни ехээр туһалаа. Хангил хабсагайда шургаһан булгадые утажа гаргалгада һайн нүхэд һургаа.

Стасик хүбүүгээ үбдэг дээрээ абажа, бага зэргэ миһэрэн татаад, Валерий үргэлжэлүүлэн хөөрэнэ: «Хүлдөө орёолтогүй, түриигүй гуталтай оло дахин бусаһан байхаб. Хүлһэн болошоһон орёолто, гуталай түрии шатаахада хэтэ гадна хоротой шороб утаатай байдаг, булган тэсэнгүй гүйжэ гарадаг.»

—Зүб, зүб. Арьятанай абари мэдэхэ ёһотойш. Булганай мүрөөр сула дахаха болоо һаа, бирахагүйш, булган мэхэтэй. Һөөргэ руугаа һүндэлһэн мүрөөрнь орой болотор дахасалдаад, хоносыень тухайлаад, үглөөгүүр шэнэ мүртэнь орожо бариха ёһотойш. Тиихэдээ бэеэшье, нохойгоошье зобоохогүйш.

—Ехэл зүб. Имагтал бар хүсөөр, хурдан гүйдэлөөр булга бариха бэшэ, мэхэ гохоор, аяг аашыень мэдэдэгээрээ баридаг байгаа юм,—гэжэ Валерий хэлээд, бидэниие үдэшынгээ эдеэндэ уриба.

Эдсэлжэшье байхадаа хөөрэлдөөмнай замхаагүй. Матвей Тихонович хамагһаа ехээр хөөрөө.

—Олон булга алааш. Урдань эгээн бэрхэ ангуушадшье иимэ олоор булга баридаггүй һэн.

—Юундэ?—гээд эбдүүсэн асуубаб.

—Урданай хүн гээшэб. Совет засагай үедэ 40 жэл агнааб. Урдань булганай хойноһоо хэдэн хоногто дахадаг, оройтоһон лэ газартаа хээрэ хоноод ябадаг һэмди. Тиихэдэ булганшье үдэдэггүй, үсөөржэл байгаа. Совет засагай үедэ булгые түсэбэй ёһоор агнуурилдаг болоо бшуу. Тиихэдэ булгад үдэжэ, хаа хаанагүй элбэгжэжэ байнхай.

—Булга яажа агнуурилдаг байгааб-та?—гэжэ Валерий асууба.

—Һүниндөө... Нохойгоор, буугаар. Купецүүдһээ хаа яа хабхаан худалдажа абахаш. Ангуушан бүхэндэ оро гэжэ байгаагүй. Баяшууд лэ ороор олон байдаг һааб даа. Ехэнхидээ ябагаар ябахаш. Купец хүн ангай арһа асарһан хүниие амаарнь гаратар архидуулаад, арһыень химдаар абадаг, «Матвей, залхуурна хаш. Арһа үсөөниие асарааш. Архи, сай, дабһа, гурил... шамда асархын хойноһоо хэдэн модо газарта дааратараа ябанаб» гэжэ ходол енгүүтэйгээр гэмэрдэг, гэгэдэг бэлэй. «Һайн байна гүш, ан гүрөөл элбэг гү, саһан хэр ехэ унааб?» гэжэ асуухашьегүй. Юундэб гэхэдэ, үгытэй хүнэй үхэжэшье байгаа хада баян хүн хэрэгсээдэггүй һэн тиихэдэ»—гэжэ хэлээд, Матвей Тихонович дороһоо һанаа алдана.

—Матвей Тихонович тамхяа носоогоод, саашань хөөрэнэ. «Мүнөө ангуушадта ехэ анхарал табидаг болоо... Хэрэгтэй газартань самоледоор абаашадаг, гэр байра барижа үгэдэг, эдеэ хоолыень хаһа саг соо бэлдэдэг, буу зэбсэг үгэдэг...»

Үбгэнэй хөөрөөс нюдөөшье сабшангүй шагнажа һууһан Валерий өөртөө гү, али хэндэб даа гомдоһон түхэлтэйгөөр: «Ан багаар баринабди. Ой тайгымнай баялиг барагдашагүйл...» гээд дуугаржархиба.

Аймагай потребсоюзай улаан булан соо хүн зон дүүрэн. Сценын саада ханада: «Нүхэд ангуушад! КПСС-эй XXI съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтая! Эрхим шанартай ангай арһа Эхэ орондоо элбэг ехээр үгэе!» гэжэ бэшээтэй. Эндэ Хойто Байгалай аймагай ангуушадай слёт болоо. Наһажаалшье, залуушье ангуушад удаа дараа трибуна дээрэ гаранад.

Слёдые хүтэлжэ байһан хүн һууриһаа бодоод, шангаар аад, тоб тодо хоолойгоор соносхоно: «Нүхэр Мордоновто үгэ үгтэбэ.» Хүн зоной арада һуужа байһан залуу ангуушан бодоод, намхас намхас гэшхэлһээр трибунада дүтэлнэ. Трибуна өөдэ гаража ябахадань, Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадагшын, мүн «Эрхим ангуушан» гэһэн значогууд үбсүүндэнь алтаран харагдана. Валерий Мордонов хүн зон руу даруугаар шэртэн хараад, бага зэргэ һөөлдэнги хоолойгоор хэлэбэ: «Агнууриин хаһа дахин эхилээ. Һаядаа манай партиин XXI съезд нээгдэхэнь. Минии даадаг бригадынхид таанадта ингэжэ захяа: «Бултадаа ангай арһа урдынхиһаа улам ехээр гүрэндөө тушаажа, партиингаа съездэ бэлэг болгохын тулада хүсэ шадалаа, онол шадабаряа гамнангүй агнахабди. Ингээд лэ минии хэлэхэ юумэн дүүрээ, нүхэд,»—гэжэ хэлээд, трибунаһаа бууба. Нэрьемэ шанга альга ташалганай боложо байхада, шуумгайгаар алхалжа ошоод, һууридаа һуушаба.

...Намарай үглөөгүүр урдынхиһаа сэлмэг, хонгор байгаа һэн. Хангил хадануудай хоорондуур үлеэһэн һалхин далайн нюрууе миралтуулна. Валерий Павлович «Байгал» нохойтоёо зэргэлэнхэй, мантан гэгшын сүүмхэ үргэлэнхэй, мотортой онгосын хажууда зогсоо һэн. Тиихэдээ нүхэдөө хүлеэжэ байһан байгаа. Тэдэнэйнгээ ерэмсээр далайн саада бэеэр агнахаяа мордобо.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00925. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4745.